

Porodični zakon

"Službeni glasnik RS", br. 18/2005, 72/2011 - drugi zakon i 6/2015. Vidi: Rešenje US RS - 101/2009 i Odluku US RS - 18/2011.

Prvi deo

O S N O V N E O D R E D B E

Sadržina zakona

Član 1.

Ovim zakonom uređuju se: brak i odnosi u braku, odnosi u vanbračnoj zajednici, odnosi deteta i roditelja, usvojenje, hraniteljstvo, starateljstvo, izdržavanje, imovinski odnosi u porodici, zaštita od nasilja u porodici, postupci u vezi sa porodičnim odnosima i lično ime.

Porodica

Član 2.

- (1) Porodica uživa posebnu zaštitu države.
- (2) Svako ima pravo na poštovanje svog porodičnog života.

Brak

Član 3.

- (1) Brak je zakonom uređena zajednica života žene i muškarca.
- (2) Brak se može sklopiti samo na osnovu slobodnog pristanka budućih supružnika.
- (3) Supružnici su ravnopravni.

Vanbračna zajednica

Član 4.

- (1) Vanbračna zajednica je trajnija zajednica života žene i muškarca, između kojih nema bračnih smetnji (vanbračni partneri).
- (2) Vanbračni partneri imaju prava i dužnosti supružnika pod uslovima određenim ovim zakonom.

Rađanje, majka i dete

Član 5.

- (1) Žena slobodno odlučuje o rađanju.
- (2) Majka i dete uživaju posebnu zaštitu države.

Dete

Član 6.

- (1) Svako je dužan da se rukovodi najboljim interesom deteta u svim aktivnostima koje se tiču deteta.
- (2) Država ima obavezu da preduzima sve potrebne mere za zaštitu deteta od zanemarivanja, od fizičkog, seksualnog i emocionalnog zlostavljanja te od svake vrste eksploatacije.
- (3) Država ima obavezu da poštuje, štiti i unapređuje prava deteta.
- (4) Dete rođeno van braka ima jednaka prava kao dete rođeno u braku.
- (5) Usvojeno dete ima jednaka prava prema usvojiteljima kao dete prema roditeljima.
- (6) Država je dužna da detetu bez roditeljskog staranja obezbedi zaštitu u porodičnoj sredini uvek kada je to moguće.

Roditelji

Član 7.

- (1) Roditeljsko pravo pripada majci i ocu zajedno.
- (2) Roditelji su ravnopravni u vršenju roditeljskog prava.
- (3) Zabranjena je zloupotreba roditeljskog prava.
- (4) Usvojitelji imaju pravni položaj roditelja.

Izdržavanje

Član 8.

- (1) Izdržavanje je pravo i dužnost članova porodice određenih ovim zakonom.
- (2) Odricanje od prava na izdržavanje nema pravnog dejstva.

Imovinski odnosi

Član 9.

Imovinski odnosi u porodici uređuju se zakonom, a mogu se uređivati i sporazumno, u skladu sa ovim zakonom.

Nasilje u porodici

Član 10.

- (1) Zabranjeno je nasilje u porodici.
- (2) Svako ima, u skladu sa zakonom, pravo na zaštitu od nasilja u porodici.

Punoletstvo i poslovna sposobnost

Član 11.

- (1) Punoletstvo se stiče sa navršenom 18. godinom života.
- (2) Potpuna poslovna sposobnost stiče se punoletstvom i sklapanjem braka pre punoletstva uz dozvolu suda.
- (3) Sud može dozvoliti sticanje potpune poslovne sposobnosti maloletnom licu koje je navršilo 16. godinu života, a postalo je roditelj i dostiglo je telesnu i duševnu zrelost potrebnu za samostalno staranje o sopstvenoj ličnosti, pravima i interesima.
- (4) O dozvoli iz st. 2. i 3. ovog člana sud odlučuje u vanpamičnom postupku.

Organ starateljstva

Član 12.

(1) Poslove zaštite porodice, pomoći porodici i starateljstva, u smislu ovog zakona, vrši centar za socijalni rad (u daljem tekstu: organ starateljstva).

(2) Kada organ starateljstva u obavljanju poslova utvrđenih ovim zakonom rešava u upravnim stvarima, obavlja ove poslove kao poverene.

(3) Organizaciju rada organa starateljstva, standarde stručnog rada te sadržaj i način vođenja evidencije i dokumentacije propisuje ministar nadležan za porodičnu zaštitu.

Lično ime

Član 13.

(1) Svako ima pravo na lično ime.

(2) Pravo na lično ime stiče se rođenjem.

(3) Lično ime se može promeniti pod uslovima određenim ovim zakonom.

Nadzor

Član 14.

(1) Nadzor nad radom organa starateljstva vrši ministarstvo nadležno za porodičnu zaštitu.

(2) Nadzor nad stručnim radom organa starateljstva vrši ministarstvo nadležno za porodičnu zaštitu.

(3) Ministar nadležan za porodičnu zaštitu propisuje način vršenja nadzora nad stručnim radom organa starateljstva.

Drugi deo

B R A K

I. SKLAPANJE BRAKA

Različitost polova, izjava volje i nadležnost

Član 15.

Brak sklapaju dva lica različitog pola davanjem izjava volje pred matičarem.

Zajednica života

Član 16.

Brak se sklapa radi ostvarivanja zajednice života supružnika.

Smetnje za sklapanje braka

Bračnost

Član 17.

Brak ne može sklopiti lice koje je već u braku.

Nesposobnost za rasuđivanje

Član 18.

Brak ne može sklopiti lice koje je nesposobno za rasuđivanje.

Krvno srodstvo

Član 19.

Brak ne mogu sklopiti krvni srodnici u pravoj liniji, a od srodnika u pobočnoj liniji brak ne mogu sklopiti: rođeni brat i sestra, brat i sestra po ocu ili majci, stric i sinovica, ujak i sestričina, tetka i bratanac, tetka i sestrić, deca rođene braće i sestara, te deca braće i sestara po ocu ili majci.

Adoptivno srodstvo

Član 20.

Srodstvo zasnovano usvojenjem (adoptivno srodstvo) predstavlja smetnju za sklapanje braka na isti način kao i krvno srodstvo.

Tazbinsko srodstvo

Član 21.

(1) Brak ne mogu sklopiti tazbinski srodnici u prvom stepenu prave linije: svekar i snaha, zet i tašta, očuh i pastorka te maćeha i pastorak.

(2) Sud može, iz opravdanih razloga, dozvoliti sklapanje braka između tazbinskih srodnika iz stava 1. ovog člana.

Starateljstvo

Član 22.

Brak ne mogu sklopiti staratelj i štićenik.

Maloletstvo

Član 23.

(1) Brak ne može sklopiti lice koje nije navršilo 18. godinu života.

(2) Sud može, iz opravdanih razloga, dozvoliti sklapanje braka maloletnom licu koje je navršilo 16. godinu života, a dostiglo je telesnu i duševnu zrelost potrebnu za vršenje prava i dužnosti u braku.

Sloboda volje

Član 24.

Brak ne može sklopiti lice čija volja nije slobodna.

II. DEJSTVA BRAKA

Zajednica života, poštovanje i pomaganje

Član 25.

Supružnici su dužni da vode zajednički život te da se uzajamno poštuju i pomažu.

Izbor rada i zanimanja

Član 26.

Supružnici su nezavisni u izboru rada i zanimanja.

Mesto stanovanja i zajedničko domaćinstvo

Član 27.

Supružnici sporazumno određuju mesto stanovanja i odlučuju o vođenju zajedničkog domaćinstva.

Izdržavanje

Član 28.

Supružnici su dužni da se uzajamno izdržavaju pod uslovima određenim ovim zakonom.

Imovinski odnosi

Član 29.

(1) Imovina supružnika može biti zajednička i posebna imovina.

(2) Supružnici mogu, pod uslovima određenim ovim zakonom, svoje imovinske odnose urediti bračnim ugovorom.

III. PRESTANAK BRAKA

Načini prestanka braka

Član 30.

(1) Brak prestaje smrću supružnika, poništenjem i razvodom.

(2) Brak prestaje poništenjem i razvodom na dan pravosnažnosti presude o poništenju odnosno razvodu.

(3) Brak prestaje poništenjem ako je ništav ili rušljiv, u skladu sa ovim zakonom.

Ništavost braka

Različitost polova, izjava volje i nadležnost

Član 31.

Brak je ništav ako su ga sklopila dva lica istog pola, ako izjave volje supružnika nisu bile potvrdne ili ako brak nije sklopljen pred matičarem.

Zajednica života

Član 32.

(1) Brak je ništav ako nije sklopljen radi ostvarivanja zajednice života supružnika.

(2) Brak između lica iz stava 1. ovog člana neće se poništiti ako je zajednica života supružnika naknadno uspostavljena.

Bračnost

Član 33.

(1) Brak je ništav ako je sklopljen za vreme trajanja ranijeg braka jednog supružnika.

(2) Novi brak neće se poništiti ako je raniji brak u međuvremenu prestao.

Nesposobnost za rasuđivanje

Član 34.

- (1) Brak je ništav ako ga je sklopilo lice nesposobno za rasuđivanje.
- (2) Ako lice iz stava 1. ovog člana naknadno postane sposobno za rasuđivanje, brak je rušljiv.

Srodstvo

Član 35.

- (1) Brak je ništav ako su ga međusobno sklopili krvni, adoptivni ili tazbinski srodnici između kojih nije dozvoljeno sklapanje braka.
- (2) Brak između tazbinskih srodnika iz stava 1. ovog člana ne mora se poništiti ako postoje opravdani razlozi.

Starateljstvo

Član 36.

Brak je ništav ako su ga međusobno sklopili staratelj i štićenik.

Rušljivost braka

Maloletstvo

Član 37.

- (1) Brak je rušljiv ako ga je sklopilo maloletno lice bez dozvole suda.
- (2) Brak maloletnika ne mora se poništiti ako se zadovolje uslovi iz člana 23. stav 2. ovog zakona.

Prinuda

Član 38.

- (1) Brak je rušljiv ako je na njegovo sklapanje supružnik pristao pod prinudom.
- (2) Prinuda postoji kada je drugi supružnik ili neko treći silom ili pretnjom izazvao opravdan strah kod supružnika i kada je on zbog toga pristao na sklapanje braka.
- (3) Strah se smatra opravdanim kada se iz okolnosti vidi da je ugrožen život, telo ili drugo značajno dobro jednog ili drugog supružnika odnosno trećeg lica.

Zabluda

Član 39.

- (1) Brak je rušljiv kada je na njegovo sklapanje supružnik pristao u zabludi o ličnosti drugog supružnika ili o nekoj njegovoj bitnoj osobini.
- (2) Zabluda o ličnosti postoji kada je supružnik mislio da sklapa brak sa jednim licem, a sklopio je brak sa drugim licem (zabluda o fizičkoj ličnosti), odnosno kada je sklopio brak sa licem sa kojim je želeo, ali to lice nije ono za koje se izdavalo (zabluda o građanskoj ličnosti), a supružnik koji je u zabludi ne bi sklopio brak da je za to znao.
- (3) Zabluda o nekoj bitnoj osobini postoji kada se radi o takvoj osobini zbog koje supružnik koji je u zabludi ne bi sklopio brak da je za nju znao.

Razvod braka

Sporazum o razvodu

Član 40.

- (1) Supružnici imaju pravo na razvod braka ako zaključe pismeni sporazum o razvodu.
- (2) Sporazum o razvodu obavezno sadrži i pismeni sporazum o vršenju roditeljskog prava i pismeni sporazum o deobi zajedničke imovine.
- (3) Sporazum o vršenju roditeljskog prava može imati oblik sporazuma o zajedničkom vršenju roditeljskog prava ili sporazuma o samostalnom vršenju roditeljskog prava.

Razvod po tužbi

Član 41.

Svaki supružnik ima pravo na razvod braka ako su bračni odnosi ozbiljno i trajno poremećeni ili ako se objektivno ne može ostvarivati zajednica života supružnika.

Treći deo

ODNOSI DETETA I RODITELJA

I. PORODIČNI STATUS DETETA

1. Materinstvo i očinstvo

Materinstvo

Član 42.

Majka deteta jeste žena koja ga je rodila.

Utvrđivanje materinstva sudskom odlukom

Član 43.

(1) Ako žena koja je rodila dete nije upisana u matičnu knjigu rođenih kao majka deteta, njeno materinstvo može biti utvrđeno pravosnažnom sudskom presudom.

(2) Pravo na utvrđivanje materinstva imaju dete i žena koja tvrdi da je majka deteta.

Osporavanje materinstva

Član 44.

(1) Materinstvo žene koja je upisana u matičnu knjigu rođenih kao majka deteta - može biti osporeno.

(2) Pravo na osporavanje materinstva imaju: dete, žena koja je upisana u matičnu knjigu rođenih kao majka deteta, žena koja tvrdi da je majka ako istom tužbom traži i utvrđivanje svog materinstva, te muškarac koji se po ovom zakonu smatra ocem deteta.

(3) Nije dopušteno osporavanje materinstva utvrđenog pravosnažnom sudskom presudom.

(4) Nije dopušteno osporavanje materinstva posle usvojenja deteta.

(5) Nije dopušteno osporavanje materinstva posle smrti deteta.

Očinstvo

Član 45.

(1) Ocem deteta koje je rođeno u braku smatra se muž majke deteta.

(2) Ocem deteta koje je rođeno u roku od 300 dana od dana prestanka braka smatra se muž majke deteta iz tog braka ako je brak prestao smrću muža i ako majka nije sklopila novi brak u tom roku.

(3) Ocem deteta koje je rođeno u novom braku smatra se muž majke deteta iz tog braka.

(4) Ocem deteta koje je rođeno van braka smatra se muškarac čije je očinstvo utvrđeno priznanjem, odnosno čije je očinstvo utvrđeno pravosnažnom sudskom presudom.

Ko može da prizna očinstvo

Član 46.

Očinstvo može da prizna muškarac koji je navršio 16. godinu života i koji je sposoban za rasuđivanje.

Kada se može priznati očinstvo

Član 47.

(1) Očinstvo se može priznati samo ako je dete živo u trenutku priznanja.

(2) Izuzetno, priznanje očinstva proizvodi dejstvo iako je dato pre rođenja deteta, ako se dete živo rodi.

Saglasnost majke

Član 48.

(1) Sa priznanjem očinstva mora da se saglasi majka ako je navršila 16. godinu života i ako je sposobna za rasuđivanje.

(2) Ako majka ne može dati saglasnost, dovoljna je saglasnost deteta, pod uslovom da je saglasnost data u skladu sa članom 49. stav 1. ovog zakona.

Saglasnost deteta

Član 49.

(1) Sa priznanjem očinstva mora da se saglasi dete ako je navršilo 16. godinu života i ako je sposobno za rasuđivanje.

(2) Ako dete ne može dati saglasnost, dovoljna je saglasnost majke.

Saglasnost staratelja deteta

Član 50.

Ako ni majka ni dete ne mogu dati saglasnost, saglasnost sa priznanjem očinstva daje staratelj deteta uz prethodnu saglasnost organa starateljstva.

Kako se može priznati očinstvo

Član 51.

(1) Izjava o priznanju očinstva može se dati pred matičarem, organom starateljstva, sudom ili javnim beležnikom.

(2) Izjava o priznanju očinstva može se dati i u testamentu.

Opozivanje priznanja

Član 52.

Ni izjava o priznanju očinstva, ni izjava o saglasnosti sa priznanjem očinstva - ne može se opozvati.

Ništavost priznanja

Član 53.

Ništave su i izjava o priznanju očinstva, i izjava o saglasnosti sa priznanjem očinstva, ako nisu bili ispunjeni uslovi za njihovu punovažnost predviđeni ovim zakonom.

Rušljivost priznanja

Član 54.

Rušljive su i izjava o priznanju očinstva, i izjava o saglasnosti sa priznanjem očinstva, ako su date pod prinudom ili u zabludi.

Utvrđivanje očinstva sudskom odlukom

Član 55.

- (1) Ako očinstvo nije utvrđeno priznanjem, može biti utvrđeno pravosnažnom sudskom presudom.
- (2) Pravo na utvrđivanje očinstva imaju: dete, majka i muškarac koji tvrdi da je otac deteta.

Osporavanje očinstva

Član 56.

- (1) Očinstvo muškarca koji je upisan u matičnu knjigu rođenih kao otac deteta - može biti osporeno.
- (2) Pravo na osporavanje očinstva imaju: dete, majka, muž majke i muškarac koji tvrdi da je otac deteta ako istom tužbom traži i utvrđivanje svog očinstva.
- (3) Nije dopušteno osporavanje očinstva utvrđenog pravosnažnom sudskom presudom.
- (4) Nije dopušteno osporavanje očinstva utvrđenog priznanjem onim licima koja su se saglasila sa priznanjem očinstva.
- (5) Nije dopušteno osporavanje očinstva posle usvojenja deteta.
- (6) Nije dopušteno osporavanje očinstva posle smrti deteta.

2. Materinstvo i očinstvo u slučaju začeca uz biomedicinsku pomoć

Materinstvo

Član 57.

- (1) Majka deteta začetog uz biomedicinsku pomoć jeste žena koja ga je rodila.
- (2) Ako je dete začeto uz biomedicinsku pomoć darovanom jajnom ćelijom, materinstvo žene koja je darovala jajnu ćeliju ne može se utvrđivati.

Očinstvo

Član 58.

- (1) Ocem deteta koje je začeto uz biomedicinsku pomoć smatra se muž majke, pod uslovom da je za postupak biomedicinski potpomognutog oplodjenja dao pismeni pristanak.
- (2) Ocem deteta koje je začeto uz biomedicinsku pomoć smatra se i vanbračni partner majke, pod uslovom da je za postupak biomedicinski potpomognutog oplodjenja dao pismeni pristanak.
- (3) Očinstvo muškarca koji se smatra ocem deteta u smislu st. 1. i 2. ovog člana ne može se osporavati.
- (4) Muškarac koji se smatra ocem deteta u smislu st. 1. i 2. ovog člana ima pravo na osporavanje očinstva samo ako dete nije začeto postupkom biomedicinski potpomognutog oplodjenja.
- (5) Ako je dete začeto uz biomedicinsku pomoć darovanim semenim ćelijama, očinstvo muškarca koji je darovao semene ćelije ne može se utvrđivati.

II. DETE POD RODITELJSKIM STARANJEM

1. Prava deteta

Poreklo

Član 59.

- (1) Dete, bez obzira na uzrast, ima pravo da zna ko su mu roditelji.
- (2) Pravo deteta da zna ko su mu roditelji može biti ograničeno samo ovim zakonom.
- (3) Dete koje je navršilo 15. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje može izvršiti uvid u matičnu knjigu rođenih i u drugu dokumentaciju koja se odnosi na njegovo poreklo.

Život sa roditeljima

Član 60.

- (1) Dete ima pravo da živi sa roditeljima i pravo da se roditelji o njemu staraju pre svih drugih.
- (2) Pravo deteta da živi sa roditeljima može biti ograničeno samo sudskom odlukom kada je to u najboljem interesu deteta.
- (3) Sud može doneti odluku o odvajanju deteta od roditelja ako postoje razlozi da se roditelj potpuno ili delimično liši roditeljskog prava ili u slučaju nasilja u porodici.
- (4) Dete koje je navršilo 15. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje može odlučiti sa kojim će roditeljem živeti.

Lični odnosi

Član 61.

- (1) Dete ima pravo da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi.
- (2) Pravo deteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi može biti ograničeno samo sudskom odlukom kada je to u najboljem interesu deteta.
- (3) Sud može doneti odluku o ograničavanju prava deteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi ako postoje razlozi da se taj roditelj potpuno ili delimično liši roditeljskog prava ili u slučaju nasilja u porodici.
- (4) Dete koje je navršilo 15. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje može odlučiti o održavanju ličnih odnosa sa roditeljem sa kojim ne živi.
- (5) Dete ima pravo da održava lične odnose i sa srođnicima i drugim licima sa kojima ga vezuje posebna bliskost ako ovo pravo nije ograničeno sudskom odlukom.

Razvoj deteta

Član 62.

- (1) Dete ima pravo na obezbeđenje najboljih mogućih životnih i zdravstvenih uslova za svoj pravilan i potpun razvoj.
- (2) Dete koje je navršilo 15. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje može dati pristanak za preduzimanje medicinskog zahvata.

Obrazovanje deteta

Član 63.

- (1) Dete ima pravo na obrazovanje u skladu sa svojim sposobnostima, željama i sklonostima.
- (2) Dete koje je navršilo 15. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje može odlučiti koju će srednju školu pohađati.

Poslovna sposobnost deteta

Član 64.

- (1) Dete koje nije navršilo 14. godinu života (mlađi maloletnik) može preduzimati pravne poslove kojima pribavlja isključivo prava, pravne poslove kojima ne stiče ni prava ni obaveze i pravne poslove malog značaja.
- (2) Dete koje je navršilo 14. godinu života (stariji maloletnik) može preduzimati, pored pravnih poslova iz stava 1. ovog člana, i sve ostale pravne poslove uz prethodnu ili naknadnu saglasnost roditelja, odnosno saglasnost organa starateljstva za pravne poslove iz člana 193. stav 3. ovog zakona.
- (3) Dete koje je navršilo 15. godinu života može preduzimati pravne poslove kojima upravlja i raspolaže svojom zaradom ili imovinom koju je steklo sopstvenim radom.
- (4) Dete može preduzimati i druge pravne poslove kada je to predviđeno zakonom.

Mišljenje deteta

Član 65.

- (1) Dete koje je sposobno da formira svoje mišljenje ima pravo slobodnog izražavanja tog mišljenja.
- (2) Dete ima pravo da blagovremeno dobije sva obaveštenja koja su mu potrebna za formiranje svog mišljenja.
- (3) Mišljenju deteta mora se posvetiti dužna pažnja u svim pitanjima koja ga se tiču i u svim postupcima u kojima se odlučuje o njegovim pravima, a u skladu sa godinama i zrelošću deteta.
- (4) Dete koje je navršilo 10. godinu života može slobodno i neposredno izraziti svoje mišljenje u svakom sudskom i upravnom postupku u kome se odlučuje o njegovim pravima.
- (5) Dete koje je navršilo 10. godinu života može se samo, odnosno preko nekog drugog lica ili ustanove, obratiti sudu ili organu uprave i zatražiti pomoć u ostvarivanju svog prava na slobodno izražavanje mišljenja.
- (6) Sud i organ uprave utvrđuju mišljenje deteta u saradnji sa školskim psihologom odnosno organom starateljstva, porodičnim savetovalištem ili drugom ustanovom specijalizovanom za posredovanje u porodičnim odnosima, a u prisustvu lica koje dete samo izabere.

Dužnosti deteta

Član 66.

- (1) Dete je dužno da roditeljima pomaže u skladu sa svojim godinama i zrelošću.
- (2) Dete koje stiče zaradu ili ima prihode od imovine dužno je da delimično podmiruje potrebe svog izdržavanja, odnosno izdržavanja roditelja i maloletnog brata odnosno sestre, pod uslovima određenim ovim zakonom.

2. Roditeljsko pravo

Smisao roditeljskog prava

Član 67.

Roditeljsko pravo izvedeno je iz dužnosti roditelja i postoji samo u meri koja je potrebna za zaštitu ličnosti, prava i interesa deteta.

Sadržina roditeljskog prava

Staranje o detetu

Član 68.

- (1) Roditelji imaju pravo i dužnost da se staraju o detetu.
- (2) Staranje o detetu obuhvata: čuvanje, podizanje, vaspitavanje, obrazovanje, zastupanje, izdržavanje te upravljanje i raspolaganje

imovinom deteta.

(3) Roditelji imaju pravo da dobiju sva obaveštenja o detetu od obrazovnih i zdravstvenih ustanova.

Čuvanje i podizanje deteta

Član 69.

(1) Roditelji imaju pravo i dužnost da čuvaju i podižu dete tako što će se oni lično starati o njegovom životu i zdravlju.

(2) Roditelji ne smeju podvrgavati dete ponižavajućim postupcima i kaznama koje vredaju ljudsko dostojanstvo deteta i dužni su da dete štite od takvih postupaka drugih lica.

(3) Roditelji ne smeju ostavljati bez nadzora dete predškolskog uzrasta.

(4) Roditelji mogu privremeno poveriti dete drugom licu samo ako to lice ispunjava uslove za staratelja.

Vaspitavanje deteta

Član 70.

Roditelji imaju pravo i dužnost da sa detetom razvijaju odnos zasnovan na ljubavi, poverenju i uzajamnom poštovanju, te da dete usmeravaju ka usvajanju i poštovanju vrednosti emocionalnog, etičkog i nacionalnog identiteta svoje porodice i društva.

Obrazovanje deteta

Član 71.

(1) Roditelji imaju dužnost da obezbede osnovno školovanje detetu, a o daljem obrazovanju deteta dužni su da se staraju prema svojim mogućnostima.

(2) Roditelji imaju pravo da detetu obezbede obrazovanje koje je u skladu sa njihovim verskim i etičkim uverenjima.

Zastupanje deteta

Član 72.

(1) Roditelji imaju pravo i dužnost da zastupaju dete u svim pravnim poslovima i u svim postupcima izvan granica poslovne i procesne sposobnosti deteta (zakonsko zastupanje).

(2) Roditelji imaju pravo i dužnost da zastupaju dete u svim pravnim poslovima i u svim postupcima u granicama poslovne i procesne sposobnosti deteta, osim ako nije drugačije određeno zakonom (voljno zastupanje).

(3) Roditelji imaju pravo da preduzimaju pravne poslove kojima upravljaju i raspolazu prihodom koji je steklo dete mlađe od 15 godina.

Izdržavanje deteta

Član 73.

Roditelji imaju pravo i dužnost da izdržavaju dete pod uslovima određenim ovim zakonom.

Upravljanje i raspolaganje imovinom deteta

Član 74.

Roditelji imaju pravo i dužnost da upravljaju i raspolazu imovinom deteta pod uslovima određenim ovim zakonom.

Vršenje roditeljskog prava

Zajedničko vršenje roditeljskog prava

Član 75.

(1) Roditelji roditeljsko pravo vrše zajednički i sporazumno kada vode zajednički život.

(2) Roditelji roditeljsko pravo vrše zajednički i sporazumno i kada ne vode zajednički život ako zaključe sporazum o zajedničkom vršenju roditeljskog prava i ako sud proceni da je taj sporazum u najboljem interesu deteta.

Sporazum o zajedničkom vršenju roditeljskog prava

Član 76.

(1) Sporazumom o zajedničkom vršenju roditeljskog prava roditelji deteta pismeno se saglašavaju da će roditeljska prava i dužnosti obavljati zajednički, međusobnim sporazumevanjem, koje mora biti u najboljem interesu deteta.

(2) Sastavni deo sporazuma o zajedničkom vršenju roditeljskog prava jeste i sporazum o tome šta će se smatrati prebivalištem deteta.

Samostalno vršenje roditeljskog prava

Član 77.

(1) Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo kada je drugi roditelj nepoznat, ili je umro, ili je potpuno lišen roditeljskog prava odnosno poslovne sposobnosti.

(2) Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo kada samo on živi sa detetom, a sud još nije doneo odluku o vršenju roditeljskog prava.

(3) Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo na osnovu odluke suda kada roditelji ne vode zajednički život, a nisu zaključili sporazum o vršenju roditeljskog prava.

(4) Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo na osnovu odluke suda kada roditelji ne vode zajednički život, a zaključili su sporazum o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava, ali sud proceni da taj sporazum nije u najboljem interesu deteta.

(5) Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo na osnovu odluke suda kada roditelji ne vode zajednički život ako zaključe sporazum o

samostalnom vršenju roditeljskog prava i ako sud proceni da je taj sporazum u najboljem interesu deteta.

Sporazum o samostalnom vršenju roditeljskog prava

Član 78.

(1) Sporazum o samostalnom vršenju roditeljskog prava obuhvata sporazum roditelja o poveravanju zajedničkog deteta jednom roditelju, sporazum o visini doprinosa za izdržavanje deteta od drugog roditelja i sporazum o načinu održavanja ličnih odnosa deteta sa drugim roditeljem.

(2) Sporazumom o samostalnom vršenju roditeljskog prava prenosi se vršenje roditeljskog prava na onog roditelja kome je dete povereno.

(3) Roditelj koji ne vrši roditeljsko pravo ima pravo i dužnost da izdržava dete, da sa detetom održava lične odnose i da o pitanjima koja bitno utiču na život deteta odlučuje zajednički i sporazumno sa roditeljem koji vrši roditeljsko pravo.

(4) Pitanjima koja bitno utiču na život deteta, u smislu ovog zakona, smatraju se naročito: obrazovanje deteta, preduzimanje većih medicinskih zahvata nad detetom, promena prebivališta deteta i raspolaganje imovinom deteta velike vrednosti.

Nadzor nad vršenjem roditeljskog prava

Preventivni nadzor

Član 79.

Preventivni nadzor nad vršenjem roditeljskog prava obavlja organ starateljstva kada donosi odluke kojima omogućava roditeljima da vrše roditeljsko pravo, a koje su mu stavljene u nadležnost ovim zakonom.

Korektivni nadzor

Član 80.

(1) Korektivni nadzor nad vršenjem roditeljskog prava obavlja organ starateljstva kada donosi odluke kojima ispravlja roditelje u vršenju roditeljskog prava.

(2) U obavljanju korektivnog nadzora organ starateljstva donosi odluke kojima:

1. upozorava roditelje na nedostatke u vršenju roditeljskog prava;
2. upućuje roditelje na razgovor u porodično savetovište ili u ustanovu specijalizovanu za posredovanje u porodičnim odnosima;
3. zahteva od roditelja da polože račun o upravljanju imovinom deteta.

(3) U obavljanju korektivnog nadzora organ starateljstva pokreće i sudske postupke u skladu sa zakonom.

Lišenje roditeljskog prava

Potpuno lišenje roditeljskog prava

Član 81.

(1) Roditelj koji zloupotrebljava prava ili grubo zanemaruje dužnosti iz sadržine roditeljskog prava može biti potpuno lišen roditeljskog prava.

(2) Roditelj zloupotrebljava prava iz sadržine roditeljskog prava:

1. ako fizički, seksualno ili emocionalno zlostavlja dete;
2. ako izrabljuje dete sileći ga na preterani rad, ili na rad koji ugrožava moral, zdravlje ili obrazovanje deteta, odnosno na rad koji je zabranjen zakonom;
3. ako podstiče dete na vršenje krivičnih dela;
4. ako navikava dete na odavanje rđavim sklonostima;
5. ako na drugi način zloupotrebljava prava iz sadržine roditeljskog prava.

(3) Roditelj grubo zanemaruje dužnosti iz sadržine roditeljskog prava:

1. ako je napustio dete;
2. ako se uopšte ne stara o detetu sa kojim živi;
3. ako izbegava da izdržava dete ili da održava lične odnose sa detetom sa kojim ne živi, odnosno ako sprečava održavanje ličnih odnosa deteta i roditelja sa kojim dete ne živi;
4. ako s namerom i neopravdano izbegava da stvori uslove za zajednički život sa detetom koje se nalazi u ustanovi socijalne zaštite za smeštaj korisnika;
5. ako na drugi način grubo zanemaruje dužnosti iz sadržine roditeljskog prava.

(4) Sudska odluka o potpunom lišenju roditeljskog prava lišava roditelja svih prava i dužnosti iz sadržine roditeljskog prava, osim dužnosti da izdržava dete.

(5) Sudskom odlukom o potpunom lišenju roditeljskog prava može biti određena jedna ili više mera zaštite deteta od nasilja u porodici.

Delimično lišenje roditeljskog prava

Član 82.

(1) Roditelj koji nesavesno vrši prava ili dužnosti iz sadržine roditeljskog prava može biti delimično lišen roditeljskog prava.

(2) Sudska odluka o delimičnom lišenju roditeljskog prava može lišiti roditelja jednog ili više prava i dužnosti iz sadržine roditeljskog prava, osim dužnosti da izdržava dete.

(3) Roditelj koji vrši roditeljsko pravo može biti lišen prava i dužnosti na čuvanje, podizanje, vaspitavanje, obrazovanje i zastupanje deteta, te na upravljanje i raspolaganje imovinom deteta.

(4) Roditelj koji ne vrši roditeljsko pravo može biti lišen prava na održavanje ličnih odnosa sa detetom i prava da odlučuje o pitanjima koja bitno utiču na život deteta.

(5) Sudskom odlukom o delimičnom lišenju roditeljskog prava može biti određena jedna ili više mera zaštite deteta od nasilja u porodici.

Vraćanje roditeljskog prava

Član 83.

Roditelju se može vratiti roditeljsko pravo kada prestanu razlozi zbog kojih je bio potpuno ili delimično lišen roditeljskog prava.

Prestanak roditeljskog prava

Kada roditeljsko pravo prestaje

Član 84.

(1) Roditeljsko pravo prestaje:

1. kada dete navrší 18. godinu života;
2. kada dete stekne potpunu poslovnu sposobnost pre punoletstva;
3. kada dete bude usvojeno;
4. kada roditelj bude potpuno lišen roditeljskog prava;
5. kada umru dete ili roditelj.

(2) Roditeljsko pravo ne prestaje roditelju kada njegovo dete usvoji njegov supružnik.

Produženje roditeljskog prava

Kada se roditeljsko pravo produžava

Član 85.

Roditeljsko pravo se može produžiti i posle punoletstva deteta ako je dete zbog bolesti ili smetnji u psiho-fizičkom razvoju nesposobno da se samo stara o sebi i o zaštiti svojih prava odnosno interesa ili ako svojim postupcima ugrožava sopstvena prava i interese.

Kada prestaje produženo roditeljsko pravo

Član 86.

Produženo roditeljsko pravo može da prestane kada prestanu razlozi zbog kojih je roditeljsko pravo bilo produženo.

Upisivanje sudske odluke u javne registre

Član 87.

(1) Pravosnažna sudska odluka o lišenju i vraćanju roditeljskog prava, kao i odluka o produženju i prestanku produženog roditeljskog prava, upisuje se u matičnu knjigu rođenih.

(2) Ako dete ima nepokretnosti, odluka iz stava 1. ovog člana upisuje se i u javni registar prava na nepokretnostima.

Četvrti deo

U S V O J E N J E

I. ZASNIVANJE USVOJENJA

Nadležnost

Član 88.

Usvojenje se zasniva odlukom organa starateljstva.

Opšta podobnost usvojenika

Interes usvojenika

Član 89.

Dete se može usvojiti ako je to u njegovom najboljem interesu.

Maloletstvo usvojenika

Član 90.

(1) Usvojiti se može samo maloletno dete.

(2) Ne može se usvojiti dete pre nego što navrší treći mesec života.

(3) Ne može se usvojiti maloletno dete koje je steklo potpunu poslovnu sposobnost.

Porodični status usvojenika

Član 91.

Usvojiti se može:

1. dete koje nema žive roditelje;
2. dete čiji roditelji nisu poznati ili je nepoznato njihovo boravište;
3. dete čiji su roditelji potpuno lišeni roditeljskog prava;
4. dete čiji su roditelji potpuno lišeni poslovne sposobnosti;
5. dete čiji su se roditelji saglasili sa usvojenjem.

Krvno srodstvo

Član 92.

Ne može se usvojiti krvni srodnik u pravoj liniji, a od srodnika u pobočnoj liniji rođeni brat ili sestra, odnosno brat ili sestra po ocu ili majci.

Adoptivno srodstvo

Član 93.

- (1) Ne može se usvojiti dete koje je već usvojeno.
- (2) Supružnik ili vanbračni partner usvojitelja može usvojiti njegovo ranije usvojeno dete.

Starateljstvo

Član 94.

Staratelj ne može usvojiti svog šticenika.

Saglasnost roditelja usvojenika

Član 95.

- (1) Dete se može usvojiti samo uz saglasnost roditelja.
- (2) Roditelj daje saglasnost za usvojenje sa označavanjem ili bez označavanja usvojitelja.
- (3) Roditelj ne može dati saglasnost za usvojenje pre nego što dete navrší drugi mesec života.
- (4) Roditelj može povući saglasnost za usvojenje u roku od 30 dana od dana kada je dao saglasnost.
- (5) Pravo iz stava 4. roditelj može iskoristiti samo jednom.

Kada nije potrebna saglasnost roditelja usvojenika

Član 96.

Saglasnost roditelja za usvojenje nije potrebna:

1. ako je roditelj potpuno lišen roditeljskog prava;
2. ako je roditelj lišen prava da odlučuje o pitanjima koja bitno utiču na život deteta;
3. ako je roditelj potpuno lišen poslovne sposobnosti.

Saglasnost staratelja usvojenika

Član 97.

Ako je dete pod starateljstvom, saglasnost za usvojenje daje njegov staratelj.

Saglasnost usvojenika

Član 98.

Sa usvojenjem mora da se saglasi dete koje je navršilo 10. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje.

Opšta podobnost usvojitelja

Starost usvojitelja

Član 99.

- (1) Razlika u godinama između usvojitelja i usvojenika ne može biti manja od 18 niti veća od 45 godina.
- (2) Izuzetno, ministar nadležan za porodičnu zaštitu može dozvoliti usvojenje licu koje je starije od usvojenika manje od 18 godina ili licu koje je starije od usvojenika više od 45 godina ako je takvo usvojenje u najboljem interesu deteta.

Lična svojstva usvojitelja

Član 100.

- (1) Usvojiti može samo lice za koje je utvrđeno da ima lična svojstva na osnovu kojih se može zaključiti da će roditeljsko pravo vršiti u najboljem interesu deteta.
- (2) Ne može usvojiti:
 1. lice koje je potpuno ili delimično lišeno roditeljskog prava;
 2. lice koje je potpuno ili delimično lišeno poslovne sposobnosti;
 3. lice obolelo od bolesti koja može štetno delovati na usvojenika;
 4. lice osuđeno za krivično delo iz grupe krivičnih dela protiv braka i porodice, protiv polne slobode i protiv života i tela.

Bračni status usvojitelja

Član 101.

- (1) Usvojiti mogu supružnici ili vanbračni partneri zajedno.
- (2) Nezavisno od stava 1. ovog člana, može usvojiti lice koje je supružnik ili vanbračni partner roditelja deteta.
- (3) Izuzetno, ministar nadležan za porodičnu zaštitu može dozvoliti usvojenje i licu koje samo živi ako za to postoje naročito opravdani razlozi.

Priprema usvojitelja

Član 102.

(1) Usvojiti može samo lice koje je pripremljeno za usvojenje po posebnom programu, osim ako ne usvaja supružnik ili vanbračni partner roditelja odnosno usvojioca deteta.

(2) Program pripreme za usvojenje propisuje ministar nadležan za porodičnu zaštitu.

Državljanstvo usvojitelja

Član 103.

(1) Strani državljanin može usvojiti dete pod uslovom:

1. da se ne mogu naći usvojitelji među domaćim državljanima;
2. da se ministar nadležan za porodičnu zaštitu saglasio sa usvojenjem.

(2) Smatraće se da se usvojitelji ne mogu naći među domaćim državljanima ako je prošlo više od godinu dana od dana unošenja podataka o budućem usvojeniku u Jedinstveni lični registar usvojenja.

(3) Izuzetno, ministar nadležan za porodičnu zaštitu može dozvoliti usvojenje stranom državljaninu i pre isteka roka iz stava 2. ovog člana ako je to u najboljem interesu deteta.

II. DEJSTVA USVOJENJA

Odnos usvojenika i usvojitelja

Član 104.

Usvojenjem se između usvojenika i njegovih potomaka i usvojitelja i njihovih srodnika zasnivaju jednaka prava i dužnosti kao između deteta i roditelja odnosno drugih srodnika.

Odnos usvojenika i roditelja

Član 105.

(1) Usvojenjem prestaje roditeljsko pravo roditelja, osim ako dete ne usvaja supružnik ili vanbračni partner roditelja deteta.

(2) Usvojenjem prestaju prava i dužnosti deteta prema njegovim srođnicima, te prava i dužnosti srođnika prema njemu.

III. PRESTANAK USVOJENJA

Način prestanka usvojenja

Član 106.

(1) Usvojenje prestaje poništenjem, ako je ništavo ili rušljivo.

(2) Usvojenje se ne može raskinuti.

Ništavost usvojenja

Član 107.

Ništavo je usvojenje prilikom čijeg zasnivanja nisu bili ispunjeni uslovi za njegovu punovažnost predviđeni ovim zakonom.

Rušljivost usvojenja

Član 108.

Rušljivo je usvojenje prilikom čijeg zasnivanja je saglasnost za usvojenje data pod prinudom ili u zabludi.

Posledice prestanka

Član 109.

Nakon prestanka usvojenja o staranju nad detetom odlučuje organ starateljstva.

Peti deo

H R A N I T E L J S T V O

I. ZASNIVANJE HRANITELJSTVA

Nadležnost

Član 110.

(1) Hraniteljstvo se zasniva odlukom organa starateljstva.

(2) Organ starateljstva može zasnovati i povremeno hraniteljstvo.

(3) Ministar nadležan za porodičnu zaštitu propisuje bliže uslove za zasnivanje hraniteljstva.

Opšta podobnost hranjenika

Interes hranjenika

Član 111.

Hraniteljstvo se može zasnovati ako je to u najboljem interesu deteta.

Maloletstvo hranjenika

Član 112.

- (1) Hraniteljstvo se može zasnovati samo ako je dete maloletno.
- (2) Zasnovano hraniteljstvo može se produžiti i posle navršanih 18 godina života hranjenika, ako dete ima smetnju u psiho-fizičkom razvoju i ako je nesposobno da se samo stara o sebi i o zaštiti svojih prava.

Porodični status hranjenika

Član 113.

- (1) Hraniteljstvo se može zasnovati ako je dete bez roditeljskog staranja.
- (2) Hraniteljstvo se može zasnovati i ako je dete pod roditeljskim staranjem, ali ima smetnje u psiho-fizičkom razvoju ili je dete sa poremećajem u ponašanju.
- (3) Detetom bez roditeljskog staranja u smislu ovog zakona smatra se: dete koje nema žive roditelje, dete čiji su roditelji nepoznati ili je nepoznato njihovo boravište, dete čiji su roditelji potpuno lišeni roditeljskog prava odnosno poslovne sposobnosti, dete čiji roditelji još nisu stekli poslovnu sposobnost, dete čiji su roditelji lišeni prava na čuvanje i podizanje odnosno vaspitavanje deteta i dete čiji se roditelji ne staraju o detetu ili se staraju o detetu na neodgovarajući način.
- (4) Kada su hranjenici braća i sestre, po pravilu se hraniteljstvo zasniva sa istim hraniteljem.

Saglasnost roditelja hranjenika

Član 114.

- (1) Hraniteljstvo se može zasnovati samo uz saglasnost roditelja deteta.
- (2) Nije potrebna saglasnost roditelja za zasnivanje hraniteljstva kada je dete bez roditeljskog staranja.

Saglasnost staratelja hranjenika

Član 115.

Ako je dete pod starateljstvom, saglasnost za zasnivanje hraniteljstva daje njegov staratelj.

Saglasnost hranjenika

Član 116.

Sa zasnivanjem hraniteljstva mora da se saglasi dete koje je navršilo 10. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje.

Opšta podobnost hranitelja

Lična svojstva hranitelja

Član 117.

- (1) Hranitelj može biti samo lice za koje je utvrđeno da ima lična svojstva na osnovu kojih se može zaključiti da će se starati o detetu u njegovom najboljem interesu.
- (2) Hranitelj ne može biti:
 1. lice koje je potpuno ili delimično lišeno roditeljskog prava;
 2. lice koje je potpuno ili delimično lišeno poslovne sposobnosti;
 3. lice obolelo od bolesti koja može štetno delovati na hranjenika;
 4. lice osuđeno za krivično delo iz grupe krivičnih dela protiv braka i porodice, protiv polne slobode i protiv života i tela.

Priprema hranitelja

Član 118.

- (1) Hranitelj može biti lice koje je, po pravilu, pripremljeno za hraniteljstvo po posebnom programu.
- (2) Program pripreme za hraniteljstvo propisuje ministar nadležan za porodičnu zaštitu.

II. DEJSTVA HRANITELJSTVA

Prava i dužnosti hranitelja

Član 119.

- (1) Hranitelj ima pravo i dužnost da čuva, podiže, vaspitava i obrazuje dete.
- (2) Hranitelj ima dužnost da se posebno stara da se dete osposobi za samostalan život i rad.
- (3) Hranitelj ima pravo na naknadu, u skladu sa zakonom.

Prava i dužnosti roditelja

Član 120.

Roditelji deteta koje je na hraniteljstvu imaju pravo i dužnost da zastupaju dete, da upravljaju i raspolažu imovinom deteta, da izdržavaju dete, da sa detetom održavaju lične odnose i da odlučuju o pitanjima koja bitno utiču na život deteta zajednički i sporazumno sa hraniteljem, osim ako nisu potpuno ili delimično lišeni roditeljskog prava odnosno poslovne sposobnosti ili se radi o roditeljima koji se ne staraju o detetu ili se staraju o detetu na neodgovarajući način.

III. PRESTANAK HRANITELJSTVA

Načini prestanka hraniteljstva

Član 121.

- (1) Hraniteljstvo prestaje:
 1. kada dete navrší 18. godinu života;

2. kada dete stekne potpunu poslovnu sposobnost pre punoletstva;
 3. kada dete bude usvojeno;
 4. kada umru dete ili hranitelj;
 5. raskidom hraniteljstva.
- (2) Hraniteljstvo se može produžiti najkasnije do navršene 26. godine života deteta ako se dete redovno školuje.
- (3) U slučaju smrti hranitelja, lice koje je sa njim živelo u istoj porodičnoj zajednici ima prvenstvo prilikom zasnivanja novog hraniteljstva.

Raskid hraniteljstva

Član 122.

- (1) Hraniteljstvo se može raskinuti odlukom organa starateljstva.
- (2) Organ starateljstva može doneti odluku o raskidu hraniteljstva na zahtev hranitelja, na zahtev roditelja odnosno staratelja hranjenika ili na njihov sporazumni zahtev.
- (3) Organ starateljstva dužan je da donese odluku o raskidu hraniteljstva ako utvrdi da je prestala potreba za hraniteljstvom ili da hraniteljstvo više nije u najboljem interesu deteta.

Posledice prestanka

Član 123.

- (1) Nakon prestanka hraniteljstva smrću hranitelja ili raskidom hraniteljstva, o detetu pod roditeljskim staranjem nastavljaju da se staraju roditelji.
- (2) Nakon prestanka hraniteljstva smrću hranitelja ili raskidom hraniteljstva, o staranju nad detetom bez roditeljskog staranja odlučuje organ starateljstva.

Šesti deo

S T A R A T E L J S T V O

I. STAVLJANJE POD STARATELJSTVO

Ko se stavlja pod starateljstvo

Član 124.

Pod starateljstvo se stavlja dete bez roditeljskog staranja (maloletni šticećenik) ili punoletno lice koje je lišeno poslovne sposobnosti (punoletni šticećenik).

Odluka o stavljanju pod starateljstvo

Član 125.

- (1) Odluku o stavljanju pod starateljstvo donosi organ starateljstva.
- (2) Odluka o stavljanju pod starateljstvo obavezno sadrži i plan staranja.
- (3) Odlukom o stavljanju pod starateljstvo organ starateljstva postavlja staratelja i odlučuje o smeštaju šticećenika.
- (4) Organ starateljstva pokušaće najpre da smesti šticećenika u srodničku porodicu.
- (5) Ako šticećenik ima imovinu, popis i procenu vrednosti imovine šticećenika vrši stalna komisija organa starateljstva.
- (6) Način rada, sastav i finansiranje stalne komisije propisuje ministar nadležan za porodičnu zaštitu.

II. STARATELJ

1. Postavljanje staratelja

Ko se postavlja za staratelja

Član 126.

- (1) Za staratelja se postavlja lice koje ima lična svojstva i sposobnosti potrebne za obavljanje dužnosti staratelja, a pristalo je da bude staratelj.
- (2) Za staratelja se prvenstveno postavlja supružnik, srodnik ili hranitelj šticećenika, osim ako interes šticećenika ne nalaže drugačije.

Mišljenje šticećenika

Član 127.

Šticećenik koji je navršio 10. godinu života i koji je sposoban za rasuđivanje ima pravo da predloži lice koje će mu biti postavljeno za staratelja.

Ko se ne može postaviti za staratelja

Član 128.

- Za staratelja se ne može postaviti:
1. lice koje je potpuno ili delimično lišeno poslovne sposobnosti;
 2. lice koje je potpuno ili delimično lišeno roditeljskog prava;
 3. lice čiji su interesi u suprotnosti sa interesima šticećenika;
 4. lice od koga se, s obzirom na njegove lične odnose sa šticećenikom, roditeljima šticećenika ili drugim srodnicima, ne može očekivati da će pravilno obavljati poslove staratelja.

Staratelj više šticećenika

Član 129.

Isto lice može se postaviti za staratelja više šticećenika ako na to pristane i ako je to u interesu šticećenika.

Kolektivni staratelj

Član 130.

Direktor ustanove socijalne zaštite za smeštaj korisnika odnosno lice zaposleno u toj ustanovi može se postaviti za staratelja štíćenika smeštenih u tu ustanovu ako na to pristane i ako je to u interesu štíćenika.

Neposredni staratelj

Član 131.

(1) Organ starateljstva može odlučiti, ako je to u interesu štíćenika, da licu pod starateljstvom ne postavlja staratelja nego da dužnost staratelja vrši neposredno.

(2) Rešenjem o neposrednom vršenju poslova staratelja određuje se stručnjak organa starateljstva koji će u njegovo ime obavljati poslove staratelja.

(3) Poslove staratelja za čiju je punovažnost, kada ih staratelj obavlja, potrebno odobrenje organa starateljstva, stručnjak organa starateljstva može punovažno da obavi samo ako nije nosilac starateljskih upravnih ovlašćenja i pod uslovima i na način na koji ih obavlja staratelj.

(4) Organ starateljstva može da zaključi pravni posao sa štíćenikom o kome se neposredno stara samo uz saglasnost ministarstva nadležnog za porodičnu zaštitu.

Privremeni staratelj

Član 132.

(1) Organ starateljstva može odlučiti da postavi privremenog staratelja štíćeniku, kao i detetu pod roditeljskim staranjem odnosno poslovno sposobnom licu ako proceni da je to neophodno radi privremene zaštite ličnosti, prava ili interesa tih lica.

(2) Pod uslovima iz stava 1. ovog člana organ starateljstva dužan je da postavi privremenog staratelja:

1. licu čije je boravište nepoznato, a ono nema zakonskog zastupnika ili punomoćnika;
2. nepoznatom sopstveniku imovine;
3. licu čiji su interesi u suprotnosti sa interesima njegovog zakonskog zastupnika, odnosno licima koja imaju suprotne interese a istog zakonskog zastupnika (kolizijski staratelj);
4. stranom državljaninu koji se nalazi ili ima imovinu na teritoriji Republike Srbije;
5. licu koje zahteva da mu bude postavljen privremeni staratelj i za to navede opravdan razlog;
6. drugom licu kada je to predviđeno zakonom.

(3) Odlukom o postavljanju privremenog staratelja određuje se pravni posao ili vrsta pravnog posla koju on može preduzeti u zavisnosti od okolnosti svakog konkretnog slučaja.

2. Razrešenje staratelja

Kada se staratelj razrešava

Član 133.

(1) Organ starateljstva dužan je da bez odlaganja razreši staratelja ako utvrdi da je on iz bilo kog razloga prestao da obavlja dužnost, ili da zloupotrebljava prava odnosno grubo zanemaruje dužnosti staratelja, ili da je nastupila neka okolnost zbog koje on ne bi mogao biti postavljen za staratelja.

(2) Organ starateljstva dužan je da razreši staratelja u roku od 30 dana od dana kada utvrdi da on obavlja dužnost staratelja nesavesno ili da bi za štíćenika bilo korisnije da mu se za staratelja postavi drugo lice.

(3) Organ starateljstva dužan je da razreši staratelja u roku od 60 dana od dana kada ovaj to zatraži.

Dužnost organa starateljstva

Član 134.

(1) Organ starateljstva dužan je da, prilikom razrešavanja jednog staratelja, blagovremeno sprovede postupak postavljanja novog staratelja.

(2) Ako štíćenik ima imovinu, popis i procenu vrednosti imovine štíćenika vrši stalna komisija organa starateljstva.

III. DEJSTVA STARATELJSTVA

1. Dužnosti staratelja

Staranje o štíćeniku

Član 135.

(1) Staratelj je dužan da se savesno stara o štíćeniku.

(2) Staranje o štíćeniku obuhvata: staranje o ličnosti, zastupanje, pribavljanje sredstava za izdržavanje te upravljanje i raspolaganje imovinom štíćenika.

Staranje o ličnosti

Član 136.

(1) Staratelj je dužan da se stara da čuvanje, podizanje, vaspitavanje i obrazovanje maloletnog štíćenika što pre dovede do njegovog osposobljavanja za samostalan život.

(2) Staratelj je dužan da se stara da se otklone razlozi zbog kojih je punoletni štíćenik lišen poslovne sposobnosti te da se on što pre osposobi za samostalan život.

(3) Staratelj je dužan da posećuje štíćenika i neposredno se obaveštava o uslovima u kojima štíćenik živi.

Zastupanje štíćenika

Član 137.

- (1) Staratelj je dužan da zastupa štíćenika.
- (2) Štíćenik ima jednaku poslovnu sposobnost kao dete pod roditeljskim staranjem.
- (3) Staratelj zastupa štíćenika jednako kao što roditelj zastupa dete.
- (4) Staratelj može samo uz prethodnu saglasnost organa starateljstva:
 1. da odluči o školovanju štíćenika;
 2. da odluči o preduzimanju medicinskog zahvata nad štíćenikom;
 3. da dá saglasnost za preduzimanje pravnih poslova štíćenika starijeg od 14 godina;
 4. da preduzima pravne poslove kojima upravlja i raspoláže prihodom koji je stekao štíćenik mlađi od 15 godina.

Pribavljanje sredstava za izdržavanje štíćenika

Član 138.

- (1) Staratelj je dužan da preduzima sve potrebne mere kako bi pribavio sredstva za izdržavanje štíćenika.
- (2) Sredstva za izdržavanje štíćenika pribavljaju se iz:
 1. štíćenikovih prihoda;
 2. sredstava dobijenih od lica koja su po zakonu dužna da izdržavaju štíćenika;
 3. štíćenikove imovine;
 4. sredstava socijalne zaštite;
 5. drugih izvora.

Upravljanje imovinom štíćenika

Član 139.

- (1) Staratelj je dužan da upravlja imovinom štíćenika koju ovaj nije stekao radom.
- (2) Staratelj je samostalan u obavljanju poslova redovnog upravljanja imovinom štíćenika.
- (3) Staratelj može samo uz prethodnu saglasnost organa starateljstva obavljati poslove koji prelaze okvir redovnog upravljanja imovinom štíćenika.

Raspolaganje imovinom štíćenika

Član 140.

- (1) Staratelj raspoláže imovinom štíćenika koju ovaj nije stekao radom.
- (2) Raspolaganje imovinom štíćenika staratelj može preduzimati samo uz prethodnu saglasnost organa starateljstva.
- (3) Glavicu imovine štíćenika staratelj može upotrebiti samo za njegovo izdržavanje ili kada to zahteva neki drugi važan interes štíćenika.
- (4) Prihodi od imovine štíćenika mogu se upotrebiti i za podmirenje opravdanih troškova učinjenih tokom obavljanja poslova starateljstva odnosno za plaćanje nagrade staratelju, a na osnovu odluke organa starateljstva.

Odgovornost staratelja

Član 141.

- (1) Staratelj odgovara za štetu koju prouzrokuje štíćeniku tokom obavljanja poslova starateljstva, osim ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice.
- (2) Krivica staratelja postoji kada je štetu prouzrokovao namerno ili grubom nepažnjom.
- (3) Za štetu iz stava 1. ovog člana solidarno odgovara i organ starateljstva.

Izveštavanje organa starateljstva

Član 142.

- (1) Staratelj je dužan da organu starateljstva podnosi izveštaje i polaže račune o svom radu početkom svake kalendarske godine za prethodnu godinu (redovni izveštaj), kada organ starateljstva to zatraži (vanredni izveštaj), odnosno nakon prestanka starateljstva (završni izveštaj).
- (2) Staratelj je dužan da redovni izveštaj podnese do kraja meseca februara za prethodnu godinu, a vanredni odnosno završni izveštaj u roku od 15 dana od dana kada to zatraži organ starateljstva.
- (3) Izveštaj staratelja treba da sadrži podatke o ličnosti štíćenika, o uslovima smeštaja, zdravlju, vaspitavanju i obrazovanju, kao i o svemu drugom što je od značaja za ličnost štíćenika.
- (4) Izveštaj treba da sadrži i podatke o upravljanju i raspolaganju štíćenikovom imovinom te štíćenikovim приходima i rashodima u proteklom periodu, kao i konačno stanje njegove imovine.
- (5) Način podnošenja izveštaja i polaganja računa propisuje ministar nadležan za porodičnu zaštitu.

2. Prava staratelja

Pravo na naknadu troškova

Član 143.

- (1) Staratelj ima pravo na naknadu opravdanih troškova učinjenih tokom obavljanja poslova starateljstva.
- (2) Naknada troškova staratelju isplaćuje se prvenstveno iz štíćenikovih prihoda, osim ako se time ne ugrožava štíćenikovo izdržavanje.

Pravo na nagradu

Član 144.

- (1) Staratelj ima pravo na nagradu.
- (2) Nagrada staratelju isplaćuje se prvenstveno iz štíćenikovih prihoda, osim ako se time ne ugrožava štíćenikovo izdržavanje.
- (3) Uslove za naknadu troškova i nagradu staratelju propisuje ministar nadležan za porodičnu zaštitu.

IV. PRESTANAK STARATELJSTVA

Načini prestanka starateljstva

Član 145.

- (1) Starateljstvo prestaje:
 1. kada maloletni štíćenik navrší 18. godinu života;
 2. kada maloletni štíćenik stekne potpunu poslovnu sposobnost pre punoletstva;
 3. kada maloletni štíćenik bude usvojen;
 4. kada bude doneta pravnosnažna sudska odluka o vraćanju roditeljskog prava odnosno o sticanju ili vraćanju poslovne sposobnosti roditelju maloletnog štíćenika;
 5. kada bude doneta pravnosnažna sudska odluka o vraćanju poslovne sposobnosti punoletnom štíćeniku;
 6. kada štíćenik umre.
- (2) Starateljstvo može da prestane i kada roditelj koji se nije starao o detetu ili se starao o detetu na neodgovarajući način počne da se stara o detetu na odgovarajući način.
- (3) Prestankom starateljstva prestaju prava i dužnosti staratelja.
- (4) Starateljstvo ne prestaje razrešenjem ili smrću staratelja.

V. LIŠENJE POSLOVNE SPOSOBNOSTI

Potpuno lišenje poslovne sposobnosti

Član 146.

- (1) Punoletno lice koje zbog bolesti ili smetnji u psiho-fizičkom razvoju nije sposobno za normalno rasuđivanje te zbog toga nije u stanju da se samo stara o sebi i o zaštiti svojih prava i interesa može biti potpuno lišeno poslovne sposobnosti.
- (2) Poslovna sposobnost lica iz stava 1. ovog člana jednaka je poslovnoj sposobnosti mlađeg maloletnika.

Delimično lišenje poslovne sposobnosti

Član 147.

- (1) Punoletno lice koje zbog bolesti ili smetnji u psiho-fizičkom razvoju svojim postupcima neposredno ugrožava sopstvena prava i interese ili prava i interese drugih lica može biti delimično lišeno poslovne sposobnosti.
- (2) Poslovna sposobnost lica iz stava 1. ovog člana jednaka je poslovnoj sposobnosti starijeg maloletnika.
- (3) Sudskom odlukom o delimičnom lišenju poslovne sposobnosti određiće se pravni poslovi koje lice delimično lišeno poslovne sposobnosti može odnosno ne može samostalno preduzimati.

Vraćanje poslovne sposobnosti

Član 148.

Punoletnom licu lišenom poslovne sposobnosti može se vratiti poslovna sposobnost kada prestanu razlozi zbog kojih je ono bilo potpuno ili delimično lišeno poslovne sposobnosti.

Odluke o lišenju i vraćanju poslovne sposobnosti

Član 149.

- (1) Odluku o lišenju poslovne sposobnosti i odluku o vraćanju poslovne sposobnosti donosi sud u vanparničnom postupku.
- (2) Pravnosnažna sudska odluka o lišenju i vraćanju poslovne sposobnosti dostavlja se bez odlaganja organu starateljstva.

Upisivanje sudske odluke u javne registre

Član 150.

- (1) Pravnosnažna sudska odluka o lišenju i vraćanju poslovne sposobnosti upisuje se u matičnu knjigu rođenih.
- (2) Ako lice lišeno poslovne sposobnosti ima nepokretnosti, odluka iz stava 1. ovog člana upisuje se i u javni registar prava na nepokretnostima.

Sedmi deo

I Z D R Ź A V A N J E

I. IZDRŽAVANJE SUPRUŽNIKA

Ko ima pravo na izdržavanje

Član 151.

- (1) Supružnik koji nema dovoljno sredstava za izdržavanje, a nesposoban je za rad ili je nezaposlen, ima pravo na izdržavanje od drugog supružnika srazmerno njegovim mogućnostima.
- (2) Nema pravo na izdržavanje supružnik koji je u vreme sklapanja ništavog ili rušljivog braka znao za uzrok ništavosti odnosno rušljivosti.
- (3) Nema pravo na izdržavanje supružnik ako bi prihvatanje njegovog zahteva za izdržavanje predstavljalo očiglednu nepravdu za drugog supružnika.

II. IZDRŽAVANJE VANBRAČNOG PARTNERA

Ko ima pravo na izdržavanje

Član 152.

- (1) Vanbračni partner koji nema dovoljno sredstava za izdržavanje, a nesposoban je za rad ili je nezaposlen, ima pravo na izdržavanje od drugog vanbračnog partnera srazmerno njegovim mogućnostima.
- (2) Na izdržavanje vanbračnog partnera shodno se primenjuju odredbe ovog zakona o izdržavanju supružnika.

III. IZDRŽAVANJE MAJKE DETETA

Ko ima pravo na izdržavanje

Član 153.

(1) Majka deteta koja nema dovoljno sredstava za izdržavanje ima pravo na izdržavanje od oca deteta za vreme od tri meseca pre porođaja i godinu dana posle porođaja.

(2) Nema pravo na izdržavanje majka ako bi prihvatanje njenog zahteva za izdržavanje predstavljalo očiglednu nepravdu za oca.

IV. IZDRŽAVANJE DETETA, RODITELJA I DRUGIH SRODNIKA

Izdržavanje maloletnog deteta

Član 154.

(1) Maloletno dete ima pravo na izdržavanje od roditelja.

(2) Maloletno dete ima pravo na izdržavanje od drugih krvnih srodnika u pravoj ushodnoj liniji ako roditelji nisu živi ili nemaju dovoljno sredstava za izdržavanje.

(3) Dužnost maloletnog deteta da delimično podmiruje potrebe svog izdržavanja od sopstvene zarade ili imovine supsidijarna je u odnosu na dužnost roditelja i krvnih srodnika.

Izdržavanje punoletnog deteta

Član 155.

(1) Punoletno dete koje je nesposobno za rad, a nema dovoljno sredstava za izdržavanje, ima pravo na izdržavanje od roditelja sve dok takvo stanje traje.

(2) Punoletno dete koje se redovno školuje ima pravo na izdržavanje od roditelja srazmerno njihovim mogućnostima, a najkasnije do navršene 26. godine života.

(3) Punoletno dete u smislu st. 1. i 2. ovog člana ima pravo na izdržavanje od krvnih srodnika u pravoj ushodnoj liniji srazmerno njihovim mogućnostima ako roditelji nisu živi ili ako nemaju dovoljno sredstava za izdržavanje.

(4) Nema pravo na izdržavanje punoletno dete ako bi prihvatanje njegovog zahteva za izdržavanje predstavljalo očiglednu nepravdu za roditelje odnosno druge krvne srodnike.

Izdržavanje roditelja

Član 156.

(1) Roditelj koji je nesposoban za rad, a nema dovoljno sredstava za izdržavanje, ima pravo na izdržavanje od punoletnog deteta ili drugog krvnog srodnika u pravoj nishodnoj liniji, odnosno od maloletnog deteta koje stiče zaradu ili ima prihode od imovine, srazmerno njegovim mogućnostima.

(2) Nema pravo na izdržavanje roditelj ako bi prihvatanje njegovog zahteva za izdržavanje predstavljalo očiglednu nepravdu za dete odnosno drugog krvnog srodnika.

Izdržavanje brata odnosno sestre

Član 157.

Maloletni brat odnosno sestra imaju pravo na izdržavanje od punoletnog brata ili sestre, odnosno od maloletnog brata ili sestre koji stiče zaradu ili ima prihode od imovine, ako roditelji nisu živi ili ako nemaju dovoljno sredstava za izdržavanje.

Izdržavanje adoptivnih srodnika

Član 158.

Na izdržavanje adoptivnih srodnika primenjuju se odredbe ovog zakona o izdržavanju deteta, roditelja i drugih krvnih srodnika.

Izdržavanje tazbinskih srodnika

Član 159.

(1) Maloletni pastork ima pravo na izdržavanje od maćehe odnosno očuha.

(2) Nema pravo na izdržavanje maloletni pastork ako je brak između roditelja i maćehe odnosno očuha prestao poništenjem ili razvodom.

(3) Maćeha odnosno očuh koji su nesposobni za rad, a nemaju dovoljno sredstava za izdržavanje, imaju pravo na izdržavanje od punoletnog pastorka srazmerno njegovim mogućnostima.

(4) Nemaju pravo na izdržavanje maćeha odnosno očuh ako bi prihvatanje zahteva za izdržavanje predstavljalo očiglednu nepravdu za pastorka.

V. ODREĐIVANJE I PRESTANAK IZDRŽAVANJA

Kriterijumi određivanja izdržavanja

Član 160.

(1) Izdržavanje se određuje prema potrebama poverioca i mogućnostima dužnika izdržavanja, pri čemu se vodi računa o minimalnoj sumi izdržavanja.

(2) Potrebe poverioca izdržavanja zavise od njegovih godina, zdravlja, obrazovanja, imovine, prihoda te drugih okolnosti od značaja za određivanje izdržavanja.

(3) Mogućnosti dužnika izdržavanja zavise od njegovih prihoda, mogućnosti za zaposlenje i sticanje zarade, njegove imovine, njegovih ličnih potreba, obaveze da izdržava druga lica te drugih okolnosti od značaja za određivanje izdržavanja.

(4) Minimalna suma izdržavanja predstavlja sumu koju kao naknadu za hranjenike odnosno za lica na porodičnom smeštaju periodično utvrđuje ministarstvo nadležno za porodičnu zaštitu, u skladu sa zakonom.

Način određivanja izdržavanja

Član 161.

(1) Izdržavanje se, po pravilu, određuje u novcu.

(2) Izdržavanje se može odrediti i na drugi način, ali samo ako se poverilac i dužnik izdržavanja o tome sporazumeju.

(3) Sporazumi o zakonskom izdržavanju zaključuju se u obliku javnobeležničkog zapisa.

Visina izdržavanja

Član 162.

(1) Poverilac izdržavanja može po svom izboru zahtevati da visina izdržavanja bude određena u fiksnom mesečnom novčanom iznosu ili u procentu od redovnih mesečnih novčanih primanja dužnika izdržavanja.

(2) Ako se visina izdržavanja određuje u procentu od redovnih mesečnih novčanih primanja dužnika izdržavanja (zarada, naknada zarade, penzija, autorski honorar itd.), visina izdržavanja, po pravilu, ne može biti manja od 15% niti veća od 50% redovnih mesečnih novčanih primanja dužnika izdržavanja umanjениh za poreze i doprinose za obavezno socijalno osiguranje.

(3) Ako je poverilac izdržavanja dete, visina izdržavanja treba da omogući najmanje takav nivo životnog standarda za dete kakav uživa roditelj dužnik izdržavanja.

Trajanje izdržavanja

Član 163.

(1) Izdržavanje može trajati određeno ili neodređeno vreme.

(2) Izdržavanje supružnika posle prestanka braka ne može trajati duže od pet godina.

(3) Izuzetno, izdržavanje supružnika po prestanku braka može se produžiti i posle isteka roka od pet godina ako naročito opravdani razlozi sprečavaju supružnika poverioca izdržavanja da radi.

Promena visine izdržavanja

Član 164.

Visina izdržavanja može se smanjiti ili povećati ako se promene okolnosti na osnovu kojih je doneta prethodna odluka.

Pravo na regres

Član 165.

(1) Lice koje je faktički davalo izdržavanje, a nije imalo pravnu obavezu, ima pravo na naknadu od lica koje je po ovom zakonu bilo dužno da daje izdržavanje.

(2) Ako je više lica istovremeno bilo dužno da daje izdržavanje, njihova obaveza je solidarna.

Redosled u izdržavanju

Član 166.

(1) Supružnik ostvaruje pravo na izdržavanje prvenstveno od drugog supružnika.

(2) Krvni srodnici ostvaruju međusobno pravo na izdržavanje redosledom kojim nasleđuju na osnovu zakona.

(3) Tazbinski srodnici ostvaruju međusobno pravo na izdržavanje posle krvnih srodnika.

(4) Ako ima više poverilaca izdržavanja, pravo deteta na izdržavanje ima prvenstvo.

(5) Ako je više lica istovremeno dužno da daje izdržavanje, njihova obaveza je podeljena.

Prestanak izdržavanja

Član 167.

(1) Izdržavanje prestaje:

1. kada istekne vreme trajanja izdržavanja;

2. smrću poverioca ili dužnika izdržavanja.

(2) Izdržavanje može da prestane:

1. kada poverilac izdržavanja stekne dovoljno sredstava za izdržavanje, osim ako poverilac izdržavanja nije maloletno dete;

2. kada dužnik izdržavanja izgubi mogućnost za davanje izdržavanja ili davanje izdržavanja postane za njega očigledno nepravično, osim ako poverilac izdržavanja nije maloletno dete.

(3) Izdržavanje supružnika prestaje i kada poverilac izdržavanja sklopi novi brak odnosno vanbračnu zajednicu.

(4) Supružnik čije je pravo na izdržavanje jednom prestalo ne može ponovo ostvariti pravo na izdržavanje od istog supružnika.

Osmi deo

I M O V I N S K I O D N O S I

I. IMOVINSKI ODNOSI SUPRUŽNIKA

1. Posebna imovina

Sticanje

Član 168.

(1) Imovina koju je supružnik stekao pre sklapanja braka predstavlja njegovu posebnu imovinu.

(2) Imovina koju je supružnik stekao u toku trajanja braka deobom zajedničke imovine odnosno nasleđem, poklonom ili drugim pravnim poslom kojim se pribavljaju isključivo prava predstavlja njegovu posebnu imovinu.

Upravljanje i raspolaganje

Član 169.

Svaki supružnik samostalno upravlja i raspolaze svojom posebnom imovinom.

Uvećanje vrednosti

Član 170.

(1) Ako je tokom trajanja zajedničkog života u braku došlo do neznatnog uvećanja vrednosti posebne imovine jednog supružnika, drugi supružnik ima pravo na potraživanje u novcu srazmerno svom doprinosu.

(2) Ako je tokom trajanja zajedničkog života u braku došlo do znatnog uvećanja vrednosti posebne imovine jednog supružnika, drugi supružnik ima pravo na udeo u toj imovini srazmerno svom doprinosu.

2. Zajednička imovina

Pojam zajedničke imovine

Sticanje

Član 171.

(1) Imovina koju su supružnici stekli radom u toku trajanja zajednice života u braku predstavlja njihovu zajedničku imovinu.

(2) Supružnici mogu bračnim ugovorom drugačije urediti svoje imovinske odnose.

Igra na sreću

Član 172.

Imovina stečena igrom na sreću u toku trajanja zajednice života u braku predstavlja zajedničku imovinu, osim ako supružnik koji je ostvario dobitak ne dokaže da je u igru uložio posebnu imovinu.

Pravo intelektualne svojine

Član 173.

Imovina stečena korišćenjem prava intelektualne svojine u toku trajanja zajednice života u braku predstavlja zajedničku imovinu.

Upravljanje i raspolaganje

Član 174.

(1) Zajedničkom imovinom supružnici upravljaju i raspolazu zajednički i sporazumno.

(2) Smatra se da poslove redovnog upravljanja supružnik uvek preduzima uz saglasnost drugog supružnika.

(3) Supružnik ne može raspolagati svojim udelom u zajedničkoj imovini niti ga može opteretiti pravim poslom među živima.

Uvećanje vrednosti

Član 175.

Ako je posle prestanka zajedničkog života u braku došlo do uvećanja vrednosti zajedničke imovine, svaki supružnik ima pravo na potraživanje u novcu odnosno pravo na udeo u uvećanoj vrednosti srazmerno svom doprinosu.

Upisivanje u javni registar

Član 176.

(1) Smatra se da su supružnici izvršili deobu zajedničke imovine ako su u javni registar prava na nepokretnostima upisana oba supružnika kao suvlasnici na opredeljenim udelima.

(2) Smatra se da je upis izvršen na ime oba supružnika i kada je izvršen na ime samo jednog od njih, osim ako nakon upisa nije zaključen pismeni sporazum supružnika o deobi zajedničke imovine odnosno bračni ugovor, ili je o pravima supružnika na nepokretnosti odlučivao sud.

Deoba zajedničke imovine

Pojam deobe

Član 177.

Deobom zajedničke imovine, u smislu ovog zakona, smatra se utvrđivanje suvlasničkog odnosno supoverilačkog udela svakog supružnika u zajedničkoj imovini.

Vreme deobe

Član 178.

Deoba zajedničke imovine može se vršiti za vreme trajanja braka i posle njegovog prestanka.

Sporazumna deoba

Član 179.

- (1) Supružnici mogu zaključiti sporazum o deobi zajedničke imovine (sporazumna deoba).
- (2) Sporazum o deobi zajedničke imovine supružnika zaključuje se u obliku javnobeležnički potvrđene (solemnizovane) isprave.

Sudska deoba

Član 180.

- (1) Ako supružnici ne mogu da se sporazumeju o deobi zajedničke imovine, deobu zajedničke imovine vrši sud (sudska deoba).
- (2) Pretpostavlja se da su udeli supružnika u zajedničkoj imovini jednaki.
- (3) Veći udeo jednog supružnika u sticanju zajedničke imovine zavisi od njegovih ostvarenih prihoda, vođenja poslova u domaćinstvu, staranja o deci, staranja o imovini te drugih okolnosti od značaja za održavanje ili uvećanje vrednosti zajedničke imovine.
- (4) Veći udeo u sticanju zajedničke imovine utvrđuje se u istoj srazmeri za sva prava i obaveze u trenutku prestanka zajednice života u braku.
- (5) Veći udeo jednog supružnika u sticanju pojedinog prava iz zajedničke imovine može se utvrditi samo ako je to pravo ekonomski samostalno u odnosu na ostala prava iz zajedničke imovine, a supružnik je u sticanju tog prava učestvovao i prihodima od svoje posebne imovine.

Pravo na deobu

Član 181.

Pravo na deobu zajedničke imovine imaju: supružnici, naslednici umrlog supružnika i poverioci onog supružnika iz čije se posebne imovine nisu mogla namiriti njihova potraživanja.

Deoba stvari za ličnu upotrebu supružnika

Član 182.

- (1) Stvari za ličnu upotrebu jednog supružnika pripadaju mu u isključivu svojinu bez uračunavanja u njegov udeo ako njihova vrednost nije nesrazmerno velika u odnosu na vrednost zajedničke imovine i vrednost stvari za ličnu upotrebu drugog supružnika.
- (2) Ako je vrednost stvari iz stava 1. ovog člana nesrazmerno velika, one pripadaju u isključivu svojinu supružniku sa uračunavanjem u njegov udeo.

Deoba stvari namenjenih detetu

Član 183.

- (1) Stvari namenjene detetu pripadaju u isključivu svojinu supružniku koji vrši roditeljsko pravo bez uračunavanja u njegov udeo.
- (2) Ako roditelji vrše roditeljsko pravo zajednički, nad stvarima namenjenim detetu imaju pravo zajedničke svojine.

Deoba stvari za vršenje zanata ili zanimanja

Član 184.

Stvari za vršenje zanata ili zanimanja jednog supružnika pripadaju mu u isključivu svojinu sa uračunavanjem u njegov udeo.

Deoba predmeta domaćinstva

Član 185.

Predmeti domaćinstva na kojima jedan supružnik nakon prestanka zajednice života u braku ima državinu u trajanju od najmanje tri godine pripadaju mu u isključivu svojinu sa uračunavanjem u njegov udeo.

Odgovornost za obaveze

Odgovornost za sopstvene obaveze

Član 186.

Za sopstvene obaveze preuzete pre ili nakon sklapanja braka odgovara supružnik koji ih je preuzeo svojom posebnom imovinom, kao i svojim udelom u zajedničkoj imovini.

Odgovornost za zajedničke obaveze

Član 187.

- (1) Za obaveze preuzete radi podmirjenja potreba zajedničkog života u braku, kao i za obaveze koje po zakonu terete oba supružnika, odgovaraju supružnici solidarno svojom zajedničkom i posebnom imovinom.
- (2) Supružnik koji je iz svoje posebne imovine podmirio zajedničku obavezu ima pravo na naknadu od drugog supružnika srazmerno njegovom udelu u zajedničkoj imovini.

3. Ugovori supružnika

Bračni ugovor

Član 188.

- (1) Supružnici odnosno budući supružnici mogu svoje imovinske odnose na postojećoj ili budućoj imovini urediti ugovorom (bračni ugovor).
- (2) Bračni ugovor zaključuje se u obliku javnobeležnički potvrđene (solemnizovane) isprave. Prilikom potvrđivanja (solemnizacije) ugovora javni beležnik je dužan da ugovorom naročito upozori na to da se njime isključuje zakonski režim zajedničke imovine, o čemu stavlja napomenu u klauzuli o potvrđivanju.
- (3) Bračni ugovor koji se odnosi na nepokretnosti upisuje se u javni registar prava na nepokretnostima.

Ugovor o upravljanju i raspolaganju zajedničkom imovinom

Član 189.

- (1) Supružnici mogu zaključiti ugovor na osnovu koga će jedan od njih upravljati i raspolagati celokupnom zajedničkom imovinom ili nekim njenim delovima.
- (2) Ugovor iz stava 1. ovog člana može se odnositi: samo na upravljanje ili samo na raspolaganje ili samo na pojedine poslove upravljanja i raspolaganja.
- (3) Upravljanje obuhvata i raspolaganje u okviru redovnog poslovanja, osim ako nije drugačije ugovoreno.
- (4) Ugovor o upravljanju i raspolaganju zajedničkom imovinom koji se odnosi na nepokretnosti upisuje se u javni registar prava na nepokretnostima.
- (5) Ugovor iz stava 1. ovog člana zaključuje se u obliku javnobeležnički potvrđene (solemnizovane) isprave.

Ugovor o poklonu

Član 190.

- (1) Ako brak prestane razvodom ili poništenjem, uobičajeni pokloni koje su supružnici učinili jedan drugome u toku trajanja zajedničkog života u braku ne vraćaju se.
- (2) Vraćaju se pokloni čija je vrednost nesrazmerno velika u odnosu na vrednost zajedničke imovine supružnika, a koje su supružnici učinili jedan drugom u toku trajanja zajedničkog života u braku.
- (3) Pravo na povraćaj poklona nema supružnik ako bi prihvatanje njegovog zahteva za povraćaj poklona predstavljalo očiglednu nepravdu za drugog supružnika.
- (4) Pokloni se vraćaju prema stanju u kome su se nalazili u trenutku prestanka zajedničkog života u braku.

II. IMOVINSKI ODNOSI VANBRAČNIH PARTNERA

Zajednička imovina

Član 191.

- (1) Imovina koju su vanbračni partneri stekli radom u toku trajanja zajednice života u vanbračnoj zajednici predstavlja njihovu zajedničku imovinu.
- (2) Na imovinske odnose vanbračnih partnera shodno se primenjuju odredbe ovog zakona o imovinskim odnosima supružnika.

III. IMOVINSKI ODNOSI DETETA I RODITELJA

Upravljanje imovinom deteta

Član 192.

- (1) Dete samostalno upravlja imovinom koju stekne radom.
- (2) Roditelji imaju pravo i dužnost da upravljaju imovinom deteta koju ono nije steklo radom.

Raspolaganje imovinom deteta

Član 193.

- (1) Dete samostalno raspolaze imovinom koju stekne radom.
- (2) Roditelji imaju pravo da raspolaze imovinom deteta koju ono nije steklo radom.
- (3) Raspolaganje nepokretnom imovinom i pokretnom imovinom velike vrednosti roditelji mogu preduzimati samo uz prethodnu ili naknadnu saglasnost organa starateljstva.
- (4) Glavnicu imovine deteta roditelji mogu upotrebiti samo za njegovo izdržavanje ili kada to zahteva neki drugi važan interes deteta.
- (5) Prihode od imovine deteta roditelji mogu upotrebiti i za sopstveno izdržavanje odnosno za izdržavanje svog drugog zajedničkog maloletnog deteta.

Pravo stanovanja (habitatio)

Član 194.

- (1) Dete i roditelj koji vrši roditeljsko pravo imaju pravo stanovanja na stanu čiji je vlasnik drugi roditelj deteta ako dete i roditelj koji vrši roditeljsko pravo nemaju pravo svojine na useljivom stanu.
- (2) Pravo stanovanja traje do punoletstva deteta.
- (3) Nemaju pravo stanovanja dete i roditelj ako bi prihvatanje njihovog zahteva za pravo stanovanja predstavljalo očiglednu nepravdu za drugog roditelja.

IV. IMOVINSKI ODNOSI ČLANOVA PORODIČNE ZAJEDNICE

Zajednička imovina

Član 195.

(1) Imovina koju su zajedno sa supružnicima odnosno vanbračnim partnerima stekli radom članovi njihove porodice u toku trajanja zajednice života u porodičnoj zajednici predstavlja njihovu zajedničku imovinu.

(2) Članovima porodice u smislu stava 1. ovog člana smatraju se krvni, tazbinski i adoptivni srodnici supružnika odnosno vanbračnih partnera koji zajedno sa njima žive.

(3) Na imovinske odnose članova porodične zajednice shodno se primenjuju odredbe ovog zakona o imovinskim odnosima supružnika, osim odredbe člana 176. stav 2. (upisivanje u javni registar) i člana 180. stav 2. (pretpostavka o jednakim udelima).

Primena zakona kojim se uređuju svojinskoopravni odnosi i primena zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi

Član 196.

Na imovinske odnose supružnika, vanbračnih partnera, deteta i roditelja te članova porodične zajednice koji nisu uređeni ovim zakonom, primenjuju se odredbe zakona kojim se uređuju svojinskoopravni odnosi i zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi.

Deveti deo

Z A Š T I T A O D N A S I L J A U P O R O D I C I

Nasilje u porodici

Član 197.

(1) Nasilje u porodici, u smislu ovog zakona, jeste ponašanje kojim jedan član porodice ugrožava telesni integritet, duševno zdravlje ili spokojstvo drugog člana porodice.

(2) Nasiljem u porodici, u smislu stava 1. ovog člana, smatra se naročito:

1. nanošenje ili pokušaj nanošenja telesne povrede;
2. izazivanje straha pretrnjom ubistva ili nanošenja telesne povrede članu porodice ili njemu bliskom licu;
3. prisiljavanje na seksualni odnos;
4. navođenje na seksualni odnos ili seksualni odnos sa licem koje nije navršilo 14. godinu života ili nemoćnim licem;
5. ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja sa trećim licima;
6. vređanje, kao i svako drugo drsko, bezobzorno i zlonamerno ponašanje.

(3) Članovima porodice u smislu stava 1. ovog člana smatraju se:

1. supružnici ili bivši supružnici;
2. deca, roditelji i ostali krvni srodnici, te lica u tazbinskom ili adoptivnom srodstvu, odnosno lica koja vezuje hraniteljstvo;
3. lica koja žive ili su živela u istom porodičnom domaćinstvu;
4. vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri;
5. lica koja su međusobno bila ili su još uvek u emotivnoj ili seksualnoj vezi, odnosno koja imaju zajedničko dete ili je dete na putu da bude rođeno, iako nikada nisu živela u istom porodičnom domaćinstvu.

Mere zaštite

Član 198.

(1) Protiv člana porodice koji vrši nasilje sud može odrediti jednu ili više mera zaštite od nasilja u porodici, kojom se privremeno zabranjuje ili ograničava održavanje ličnog odnosa sa drugim članom porodice.

(2) Mere zaštite od nasilja u porodici jesu:

1. izdavanje naloga za iseljenje iz porodičnog stana ili kuće, bez obzira na pravo svojine odnosno zakupa nepokretnosti;
2. izdavanje naloga za useljenje u porodični stan ili kuću, bez obzira na pravo svojine odnosno zakupa nepokretnosti;
3. zabrana približavanja članu porodice na određenoj udaljenosti;
4. zabrana pristupa u prostor oko mesta stanovanja ili mesta rada člana porodice;
5. zabrana daljeg uznemiravanja člana porodice.

(3) Mera zaštite od nasilja u porodici može trajati najviše godinu dana.

(4) Vreme provedeno u pritvoru kao i svako lišenje slobode u vezi s krivičnim delom odnosno prekršajem uračunava se u vreme trajanja mere zaštite od nasilja u porodici.

Produžavanje mere zaštite

Član 199.

Mera zaštite od nasilja u porodici može se produžavati sve dok ne prestanu razlozi zbog kojih je mera bila određena.

Prestanak mere zaštite

Član 200.

Mera zaštite od nasilja u porodici može prestati pre isteka vremena trajanja ako prestanu razlozi zbog kojih je mera bila određena.

Deseti deo

P O S T U P C I U V E Z I S A P O R O D I Č N I M

I. POSTUPAK PRED SUDOM

1. Zajedničke odredbe

Sadržina ovog dela zakona

Član 201.

Odbredbama ovog dela zakona uređuju se posebni parnični postupci u vezi sa porodičnim odnosima.

Primena zakona kojim se uređuje parnični postupak

Član 202.

Na postupak suda koji je u vezi sa porodičnim odnosima primenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje parnični postupak, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Sastav veća

Član 203.

- prestao da važi -

Hitnost postupka

Član 204.

- (1) Postupak u vezi sa porodičnim odnosima hitan je ako se odnosi na dete ili roditelja koji vrši roditeljsko pravo.
- (2) U postupku u vezi sa porodičnim odnosima tužba se ne dostavlja tuženom na odgovor.
- (3) Postupak iz stava 1. ovog člana sud će, po pravilu, sprovesti na najviše dva ročišta.
- (4) Prvo ročište zakazuje se tako da se održi u roku od 15 dana od dana kada su tužba ili predlog primljeni u sudu.
- (5) Drugostepeni sud dužan je da donese odluku u roku od 30 dana od dana kada mu je dostavljena žalba.

Istražno načelo

Član 205.

U postupku u vezi sa porodičnim odnosima sud može utvrđivati činjenice i kada one nisu među strankama sporne, a može i samostalno istraživati činjenice koje nijedna stranka nije iznela.

Isključivanje javnosti

Član 206.

- (1) U postupku u vezi sa porodičnim odnosima javnost je isključena.
- (2) Podaci iz sudskih spisa spadaju u službenu tajnu i nju su dužni da čuvaju svi učesnici u postupku kojima su ti podaci dostupni.

Odluka o troškovima

Član 207.

O naknadi troškova postupka u vezi sa porodičnim odnosima sud odlučuje po slobodnoj oceni, vodeći računa o razlozima pravičnosti.

Revizija

Član 208.

Revizija je uvek dozvoljena u postupcima u vezi sa porodičnim odnosima, osim ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

2. Postupak u bračnom sporu

Mesna nadležnost

Član 209.

U bračnom sporu mesno je nadležan sud određen zakonom kojim se uređuje parnični postupak.

Pokretanje postupka

Član 210.

- (1) Postupak radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, kao i za poništenje i razvod braka (bračni spor), pokreće se tužbom.
- (2) Postupak za razvod braka pokreće se i predlogom za sporazumni razvod braka.

Tužba za utvrđenje postojanja ili nepostojanja braka

Član 211.

Tužbu za utvrđenje postojanja ili nepostojanja braka mogu podneti supružnici, lica koja imaju pravni interes da bude utvrđeno postojanje ili nepostojanje braka i javni tužilac.

Tužba za poništenje ništavog braka

Član 212.

(1) Tužbu za poništenje braka iz uzroka navedenih u čl. 31-33, članu 34. stav 1. i čl. 35. i 36. ovog zakona mogu podneti supružnici, lica koja imaju pravni interes da brak bude poništen i javni tužilac.

(2) U slučajevima iz stava 1. ovog člana brak se može poništiti i posle njegovog prestanka.

(3) Pravo na podizanje tužbe za poništenje ništavog braka ne zastareva.

Dokazivanje ništavosti (bračnost)

Član 213.

(1) U postupku za poništenje braka koji je sklopljen za vreme trajanja ranijeg braka jednog supružnika, postojanje ranijeg braka dokazuje se izvodom iz matične knjige venčanih.

(2) Ako tužilac postojanje ranijeg braka ne može dokazati izvodom iz matične knjige venčanih, sud će mu naložiti da u određenom roku pokrene pamicu radi utvrđivanja da raniji brak postoji, a ako on to ne učini, smatraće se da je tužba povučena.

(3) Ako tuženi osporava punovažnost ranijeg braka koji je upisan u matičnu knjigu venčanih, sud će mu naložiti da u određenom roku pokrene pamicu za poništenje ranijeg braka, a ako on to ne učini, smatraće se da je od svoje tvrdnje odustao.

Naknadni nestanak uzroka ništavosti (bračnost)

Član 214.

Sud će odbiti tužbeni zahtev za poništenje braka ako je raniji brak prestao do zaključenja glavne rasprave.

Tužba za poništenje rušljivog braka (maloletstvo)

Član 215.

(1) Supružnik koji je u vreme sklapanja braka bio maloletan može podneti tužbu za poništenje braka sklopljenog bez dozvole suda u roku od godinu dana od dana sticanja punoletstva.

(2) Roditelji maloletnog supružnika, odnosno njegov staratelj, mogu podneti tužbu za poništenje braka sklopljenog bez dozvole suda do punoletstva maloletnog supružnika.

Tužba za poništenje rušljivog braka (prinuda i zabluda)

Član 216.

Supružnik koji je brak sklopio pod prinudom ili u zabludi može podneti tužbu za poništenje braka u roku od godinu dana od dana kada je prinuda prestala ili je zabluda uočena.

Tužba za poništenje rušljivog braka (nesposobnost za rasuđivanje)

Član 217.

Supružnik koji nije bio sposoban za rasuđivanje u trenutku sklapanja braka, a naknadno postane sposoban za rasuđivanje, može podneti tužbu za poništenje braka u roku od godinu dana od dana prestanka nesposobnosti za rasuđivanje, odnosno od dana pravosnažnosti sudske odluke o vraćanju poslovne sposobnosti.

Naslednici i staratelj

Član 218.

(1) Pravo na tužbu za poništenje braka ne prelazi na naslednike supružnika.

(2) Naslednici supružnika mogu nastaviti već započeti postupak radi utvrđivanja da je postojao osnov za poništenje braka.

(3) Staratelj maloletnog ili poslovno nesposobnog supružnika može podneti tužbu za poništenje braka samo uz prethodnu saglasnost organa starateljstva.

Tužba za razvod braka

Član 219.

Tužbu za razvod braka mogu podneti oba supružnika.

Naslednici i staratelj

Član 220.

(1) Pravo na tužbu za razvod braka ne prelazi na naslednike supružnika.

(2) Naslednici supružnika mogu nastaviti već započeti postupak radi utvrđivanja da je postojao osnov za razvod braka.

(3) Naslednici supružnika koji su pokrenuli bračni spor predlogom za sporazumni razvod braka mogu nastaviti već započeti postupak radi utvrđivanja da je postojao osnov za razvod braka.

(4) Staratelj poslovno nesposobnog supružnika može podneti tužbu za razvod braka samo uz prethodnu saglasnost organa starateljstva.

Punomoćnik

Član 221.

(1) Ako tužbu u bračnom sporu podnosi punomoćnik stranke, punomoćje mora biti overeno i izdato samo radi zastupanja u bračnom sporu.

(2) Punomoćje mora da sadrži navode u pogledu vrste tužbe i osnova za podnošenje tužbe.

(3) U bračnom sporu koji je pokrenut predlogom za sporazumni razvod braka supružnike ne može zastupati isti punomoćnik.

Odricanje od tužbenog zahteva

Član 222.

U bračnom sporu odricanje od tužbenog zahteva ima isto pravno dejstvo kao povlačenje tužbe.

Povlačenje tužbe

Član 223.

(1) U bračnom sporu tužilac može tužbu povući do zaključenja glavne rasprave bez pristanka tuženog, a sa pristankom tuženog dok postupak nije pravosnažno završen.

(2) Predlog za sporazumni razvod braka mogu povući jedan ili oba supružnika dok postupak nije pravosnažno završen.

(3) Ako je do povlačenja tužbe ili predloga u skladu sa st. 1. i 2. ovog člana došlo posle donošenja prvostepene presude, sud će rešenjem utvrditi da je presuda bez pravnog dejstva i da se postupak obustavlja.

Presuda i sudsko poravnanje

Član 224.

(1) U bračnom sporu ne može se izreći presuda zbog propuštanja niti presuda na osnovu priznanja ili odricanja.

(2) U bračnom sporu stranke ne mogu da zaključe sudsko poravnanje.

Presuda o razvodu braka na osnovu sporazuma o razvodu

Član 225.

(1) Sporazum supružnika o vršenju roditeljskog prava unosi se u izreku presude o razvodu braka ukoliko sud proceni da je taj sporazum u najboljem interesu deteta.

(2) Sporazum supružnika o deobi zajedničke imovine unosi se u izreku presude kojom se brak razvodi na osnovu sporazuma o razvodu braka.

Presuda u bračnom sporu

Član 226.

(1) Sud je dužan da presudom u bračnom sporu odluči o vršenju roditeljskog prava.

(2) Sud može presudom u bračnom sporu odlučiti o potpunom ili delimičnom lišenju roditeljskog prava.

(3) Sud može presudom u bračnom sporu odrediti jednu ili više mera zaštite od nasilja u porodici.

Pobijanje presude

Član 227.

(1) Presuda kojom se brak razvodi na osnovu sporazuma o razvodu može se pobijati samo zbog bitnih povreda odredaba pamičnog postupka ili zbog toga što je sporazum o razvodu zaključen pod prinudom ili u zabludi.

(2) Pravosnažna presuda u bračnom sporu ne može se pobijati vanrednim pravnim lekovima u pogledu dela u kome je doneta odluka o poništenju ili razvodu braka.

Smrt stranaka

Član 228.

(1) Ako u toku bračnog spora umre jedan ili umru oba supružnika, prvostepeni sud će rešenjem utvrditi da se postupak obustavlja.

(2) Odredba stava 1. ovog člana ne dira u pravo naslednika da nastave postupak u skladu sa čl. 218. i 220. ovog zakona.

Postupak posredovanja

Sadržina postupka posredovanja

Član 229.

Postupak posredovanja (u daljem tekstu: posredovanje) obuhvata postupak za pokušaj mirenja (u daljem tekstu: mirenje) i postupak za pokušaj sporazumnog okončanja spora (u daljem tekstu: nagodba).

Kada se sprovodi posredovanje

Član 230.

(1) Posredovanje se redovno sprovodi uz postupak u bračnom sporu koji je pokrenut tužbom jednog od supružnika.

(2) Posredovanje u bračnom sporu se ne sprovodi:

1. ako jedan od supružnika ne pristane na posredovanje;
2. ako je jedan od supružnika nesposoban za rasuđivanje;
3. ako je boravište jednog od supružnika nepoznato;
4. ako jedan ili oba supružnika žive u inostranstvu.

Ko sprovodi posredovanje

Član 231.

- (1) Posredovanje, po pravilu, sprovodi sud.
- (2) Uz poziv na ročište za posredovanje dostavlja se i tužba za poništenje ili razvod braka.
- (3) Sudija koji rukovodi posredovanjem ne može učestvovati u donošenju odluke u nekoj kasnijoj fazi postupka, osim ako je posredovanje uspelo.

Kako se sprovodi posredovanje

Član 232.

- (1) Po prijemu tužbe za poništenje ili razvod braka, sud zakazuje ročište za posredovanje koje se održava samo pred sudijom pojedincem.
- (2) Sudija koji rukovodi posredovanjem dužan je da preporuči supružnicima da se podvrgnu i psiho-socijalnom savetovanju.
- (3) Ako supružnici pristanu na psiho-socijalno savetovanje, sud će na njihov predlog, ili uz njihovu saglasnost, poveriti posredovanje nadležnom organu starateljstva, bračnom ili porodičnom savetovaštu, odnosno drugoj ustanovi koja je specijalizovana za posredovanje u porodičnim odnosima.
- (4) Poveravanje se vrši dostavljanjem tužbe za poništenje ili razvod braka.

Mirenje

Kada se sprovodi mirenje

Član 233.

Mirenje se sprovodi samo u bračnom sporu koji je pokrenut tužbom za razvod braka.

Svrha mirenja

Član 234.

Svrha mirenja jeste da se poremećeni odnos supružnika razreši bez konflikta i bez razvoda braka.

Poziv na mirenje

Član 235.

- (1) Na mirenje se pozivaju oba supružnika.
- (2) Punomoćnici ne mogu zastupati supružnike niti mogu prisustvovati mirenju.

Kada je mirenje uspelo

Član 236.

Ako se supružnici pomire, smatraće se da je tužba za razvod braka povučena.

Kada mirenje nije uspelo

Član 237.

- (1) Ako se jedan ili oba supružnika, iako su uredno pozvani, ne odazovu pozivu za mirenje, smatraće se da mirenje nije uspelo i nastaviće se postupak nagodbe.
- (2) Ako ne dođe do pomirenja, u smislu stava 1. ovog člana, ali sud odnosno ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja proceni da ima izgleda da do pomirenja dođe, sa mirenjem se može nastaviti.

Zapisnik o mirenju

Član 238.

- (1) O mirenju sud odnosno ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja sastavlja zapisnik koji sadrži izjave supružnika o tome da su se pomirili odnosno da mirenje nije uspelo.
- (2) Ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja dužna je da o rezultatu mirenja obavesti sud kojem je podneta tužba za razvod braka i dostavi mu zapisnik o mirenju.

Trajanje mirenja

Član 239.

- (1) Sud odnosno ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja dužni su da mirenje sprovedu u roku od dva meseca od dana dostavljanja tužbe sudu odnosno ustanovi.
- (2) Ako ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja ne obavesti sud o rezultatima mirenja u roku od tri meseca od dana kada joj je dostavljena tužba za razvod braka, postupak mirenja će sprovesti sud.
- (3) Ročište za mirenje sud je dužan da zakaže tako da se održi u roku od 15 dana od dana kada je istekao rok iz stava 2. ovog člana.

Nagodba

Kada se sprovodi nagodba

Član 240.

Nagodba se sprovodi u bračnom sporu koji je pokrenut tužbom za poništenje braka, odnosno tužbom za razvod braka a mirenje supružnika nije uspelo.

Svrha nagodbe

Član 241.

- (1) Svrha nagodbe jeste da se poremećeni odnos supružnika razreši bez konflikta nakon poništenja ili razvoda braka.
- (2) Sud odnosno ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja nastojeće da supružnici postignu sporazum o vršenju roditeljskog prava i sporazum o deobi zajedničke imovine.

Poziv na nagodbu

Član 242.

Na nagodbu se pozivaju oba supružnika i njihovi punomoćnici.

Kada je nagodba uspela

Član 243.

- (1) Ako supružnici postignu sporazum o vršenju roditeljskog prava i sporazum o deobi zajedničke imovine, smatraće se da je nagodba uspela.
- (2) Ako supružnici postignu samo sporazum o vršenju roditeljskog prava ili samo sporazum o deobi zajedničke imovine, smatraće se da je nagodba delimično uspela.
- (3) Ako je nagodba uspela ili je delimično uspela, sporazum supružnika o deobi zajedničke imovine unosi se u izreku presude o poništenju ili razvodu braka.
- (4) Ako je nagodba uspela ili je delimično uspela, sporazum supružnika o vršenju roditeljskog prava unosi se u izreku presude o poništenju ili razvodu braka ukoliko sud proceni da je taj sporazum u najboljem interesu deteta.

Kada nagodba nije uspela

Član 244.

- (1) Ako se jedan ili oba supružnika, iako su uredno pozvani, ne odazovu pozivu na nagodbu, smatraće se da nagodba nije uspela i nastaviće se postupak po tužbi za poništenje ili razvod braka.
- (2) Ako ne dođe do nagodbe, u smislu stava 1. ovog člana, ali sud odnosno ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja proceni da ima izgleda da se nagodba postigne, sa nagodbom se može nastaviti.

Zapisnik o nagodbi

Član 245.

- (1) O nagodbi sud odnosno ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja sastavlja zapisnik koji sadrži sporazum supružnika o vršenju roditeljskog prava i o deobi zajedničke imovine, odnosno izjave supružnika da nagodba nije uspela.
- (2) Ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja dužna je da o rezultatu nagodbe obavesti sud kojem je podneta tužba za poništenje ili razvod braka i dostavi mu zapisnik o nagodbi.

Trajanje nagodbe

Član 246.

- (1) Sud je dužan da nagodbu sprovede u roku od dva meseca od dana kada je okončan postupak mirenja odnosno od dana kada je sudu dostavljena tužba za poništenje braka.
- (2) Ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja dužna je da nagodbu sprovede u roku od dva meseca od dana kada je okončan postupak mirenja odnosno od dana kada joj je dostavljena tužba za poništenje braka.
- (3) Ako ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja ne obavesti sud o rezultatima nagodbe u roku od tri meseca od dana kada je okončan postupak mirenja odnosno od dana kada joj je dostavljena tužba za poništenje braka, postupak nagodbe će sprovesti sud.
- (4) Ročište za nagodbu sud je dužan da zakaže tako da se održi u roku od 15 dana od dana kada je istekao rok iz stava 3. ovog člana.

3. Postupak u sporu o materinstvu i očinstvu

Mesna nadležnost

Član 247.

U sporu o materinstvu i očinstvu mesno je nadležan sud određen zakonom kojim se uređuje pamični postupak.

Pokretanje postupka

Član 248.

Postupak radi utvrđivanja i osporavanja materinstva (spor o materinstvu), radi utvrđivanja i osporavanja očinstva i radi poništenja priznanja očinstva (spor o očinstvu) pokreće se tužbom.

Tužba radi utvrđivanja materinstva

Član 249.

- (1) Dete može podneti tužbu radi utvrđivanja materinstva bez obzira na rok.
- (2) Žena koja tvrdi da je majka deteta može podneti tužbu radi utvrđivanja svog materinstva u roku od godinu dana od dana saznanja da je ona rodila dete, a najkasnije u roku od 10 godina od rođenja deteta.

Tužba radi osporavanja materinstva

Član 250.

- (1) Dete može podneti tužbu radi osporavanja materinstva bez obzira na rok.
- (2) Žena koja je upisana u matičnu knjigu rođenih kao majka deteta može podneti tužbu radi osporavanja svog materinstva u roku od godinu dana od dana saznanja da ona nije rodila dete, a najkasnije u roku od 10 godina od rođenja deteta.
- (3) Žena koja tvrdi da je majka deteta može podneti tužbu radi osporavanja materinstva ženi koja je upisana u matičnu knjigu rođenih kao majka deteta u roku od godinu dana od dana saznanja da je ona rodila dete, a najkasnije u roku od 10 godina od rođenja deteta.
- (4) Muškarac koji se po ovom zakonu smatra ocem deteta može podneti tužbu radi osporavanja materinstva u roku od godinu dana od dana saznanja da žena koja je upisana u matičnu knjigu rođenih kao majka deteta nije rodila dete, a najkasnije u roku od 10 godina od rođenja deteta.

Tužba radi utvrđivanja očinstva

Član 251.

- (1) Dete može podneti tužbu radi utvrđivanja očinstva bez obzira na rok.
- (2) Majka može podneti tužbu radi utvrđivanja očinstva u roku od godinu dana od dana saznanja da muškarac koga smatra ocem deteta nije priznao očinstvo, a najkasnije u roku od 10 godina od rođenja deteta.
- (3) Muškarac koji tvrdi da je otac deteta može podneti tužbu radi utvrđivanja svog očinstva u roku od godinu dana od dana saznanja da se sa njegovim priznanjem očinstva nisu saglasili majka, odnosno staratelj deteta, a najkasnije u roku od 10 godina od rođenja deteta.

Tužba radi osporavanja očinstva

Član 252.

- (1) Dete može podneti tužbu radi osporavanja očinstva bez obzira na rok.
- (2) Majka može podneti tužbu radi osporavanja očinstva muškarcu koji se po ovom zakonu smatra ocem deteta u roku od godinu dana od dana saznanja da on nije otac, a najkasnije u roku od 10 godina od rođenja deteta.
- (3) Muž majke može podneti tužbu radi osporavanja svog očinstva u roku od godinu dana od dana saznanja da on nije otac deteta, a najkasnije u roku od 10 godina od rođenja deteta.
- (4) Muškarac koji tvrdi da je otac deteta može podneti tužbu radi osporavanja očinstva muškarcu koji se po ovom zakonu smatra ocem deteta u roku od godinu dana od dana saznanja da je on otac deteta, a najkasnije u roku od 10 godina od rođenja deteta.
- (5) Muškarac koji se smatra ocem deteta začeto uz biomedicinsku pomoć može podneti tužbu radi osporavanja svog očinstva u roku od godinu dana od dana saznanja da dete nije začeto postupkom biomedicinski potpomognutog oplodjenja, a najkasnije u roku od 10 godina od rođenja deteta.

Tužba radi poništenja priznanja očinstva

Član 253.

- (1) Tužbu radi poništenja izjave o priznanju očinstva, kao i izjave o saglasnosti sa priznanjem očinstva, iz uzroka navedenih u čl. 46-51. ovog zakona, mogu podneti lica koja su dala izjavu, lica koja imaju pravni interes da izjava bude poništena te javni tužilac.
- (2) Lice koje je izjavu o priznanju očinstva, kao i izjavu o saglasnosti sa priznanjem očinstva, dalo pod prinudom ili u zabludi može podneti tužbu radi poništenja izjave u roku od godinu dana od dana kada je prinuda prestala ili je zabluda uočena.

Naslednici i staratelj tužioca

Član 254.

- (1) Pravo na tužbu u sporu o materinstvu i očinstvu ne prelazi na naslednike.
- (2) Naslednici tužioca mogu nastaviti već započeti postupak radi utvrđivanja da je postojao osnov za utvrđivanje ili osporavanje materinstva ili očinstva, odnosno radi poništenja priznanja očinstva.
- (3) Staratelj maloletnog ili poslovno nesposobnog tužioca može podneti tužbu u sporu o materinstvu i očinstvu samo uz prethodnu saglasnost organa starateljstva.

Naslednici tuženog

Član 255.

- (1) Ako tuženi u sporu o materinstvu i očinstvu nije više živ, tužba se podnosi protiv njegovih naslednika.
- (2) Ako tuženi nema drugih naslednika, tužba se podnosi protiv Republike Srbije kao naslednika.

Suparničarska zajednica

Član 256.

- (1) Stranke u sporu radi utvrđivanja materinstva jesu dete i žena koja tvrdi da je majka deteta.
- (2) Stranke u sporu radi osporavanja materinstva jesu: dete, žena koja tvrdi da je majka deteta, žena koja je upisana u matičnu knjigu rođenih kao majka deteta i muškarac koji se po ovom zakonu smatra ocem deteta (nužni i jedinstveni suparničari).
- (3) Stranke u sporu radi utvrđivanja očinstva jesu: dete, majka, muškarac koji tvrdi da je otac deteta i muškarac koga majka smatra ocem deteta (nužni i jedinstveni suparničari).
- (4) Stranke u sporu radi osporavanja očinstva jesu: dete, majka, muškarac koji se po ovom zakonu smatra ocem i muškarac koji tvrdi da je otac deteta (nužni i jedinstveni suparničari).
- (5) Stranke u sporu radi poništenja priznanja očinstva jesu: lice koje je dalo izjavu o priznanju očinstva, lice koje je dalo izjavu o saglasnosti sa priznanjem očinstva, a lice koje ima pravni interes da izjava bude poništena samo ako se radi o uslovima za ništavost priznanja (nužni i jedinstveni suparničari).
- (6) Ako tužbom u sporu o materinstvu i očinstvu nisu obuhvaćena sva lica koja moraju biti stranke u postupku, sud je dužan da pouči tužioca da tuži i lice koje tužbom nije obuhvaćeno ili da to lice pozove da se pridruži tužbi kao novi tužilac.

(7) Ako tužilac u roku koji sud odredi ne proširi tužbu na sva lica koja moraju biti stranke u postupku ili se ta lica ne pridruže tužbi kao tužioc, smatraće se da je tužba povučena, a ako tužba bude vraćena sudu bez ispravke, sud će je odbaciti.

Punomoćnik

Član 257.

- (1) Ako tužbu u sporu o materinstvu i očinstvu podnosi punomoćnik stranke, punomoćje mora biti overeno i izdato samo radi zastupanja u ovom sporu.
- (2) Punomoćje treba da sadrži navode u pogledu vrste tužbe i osnova za podizanje tužbe.

Presuda i sudsko poravnanje

Član 258.

- (1) U sporu o materinstvu i očinstvu ne može se izreći presuda zbog propuštanja niti presuda na osnovu priznanja ili odricanja.
- (2) U sporu o materinstvu i očinstvu stranke ne mogu da zaključe sudsko poravnanje.

Smrt stranaka

Član 259.

- (1) Ako u toku spora o materinstvu i očinstvu umru tužilac ili tuženi, prvostepeni sud će rešenjem utvrditi da se postupak obustavlja.
- (2) Odredba stava 1. ovog člana ne dira u pravo naslednika da nastave postupak u skladu sa članom 254. stav 2. ovog zakona.

Odluka o vršenju ili lišenju roditeljskog prava i o zaštiti od nasilja u porodici

Član 260.

- (1) Sud je dužan da presudom u sporu o materinstvu i očinstvu odluči o vršenju roditeljskog prava.
- (2) Sud može presudom u sporu o materinstvu i očinstvu odlučiti i o potpunom ili delimičnom lišenju roditeljskog prava.
- (3) Sud može presudom u sporu o materinstvu i očinstvu odrediti jednu ili više mera zaštite od nasilja u porodici.

4. Postupak u sporu za zaštitu prava deteta i u sporu za vršenje odnosno lišenje roditeljskog prava

Mesna nadležnost

Član 261.

Dete može podneti tužbu u sporu za zaštitu svog prava i u sporu za vršenje odnosno lišenje roditeljskog prava pred sudom opšte mesne nadležnosti ili pred sudom na čijem području ono ima prebivalište, odnosno boravište.

Pokretanje postupka

Član 262.

Postupak u sporu za zaštitu prava deteta i u sporu za vršenje odnosno lišenje roditeljskog prava pokreće se tužbom.

Tužba za zaštitu prava deteta

Član 263.

- (1) Tužbu za zaštitu prava deteta mogu podneti: dete, roditelji deteta, javni tužilac i organ starateljstva.
- (2) Tužba za zaštitu prava deteta može se podneti u pogledu svih prava koja su detetu priznata ovim zakonom a nisu zaštićena nekim drugim postupkom.
- (3) Pravo i dužnost da obaveste javnog tužioca ili organ starateljstva o razlozima za zaštitu prava deteta imaju sve dečje, zdravstvene i obrazovne ustanove ili ustanove socijalne zaštite, pravosudni i drugi državni organi, udruženja i građani.

Tužba za vršenje odnosno lišenje roditeljskog prava

Član 264.

- (1) Tužbu za vršenje roditeljskog prava mogu podneti: dete, roditelji deteta i organ starateljstva.
- (2) Tužbu za lišenje roditeljskog prava mogu podneti: dete, drugi roditelj, javni tužilac i organ starateljstva.
- (3) Tužbu za vraćanje roditeljskog prava može podneti, pored lica iz stava 2. ovog člana, i roditelj koji je bio lišen roditeljskog prava.
- (4) Pravo i dužnost da obaveste javnog tužioca ili organ starateljstva o razlozima za lišenje roditeljskog prava imaju sve dečje, zdravstvene i obrazovne ustanove ili ustanove socijalne zaštite, pravosudni i drugi državni organi, udruženja i građani.

Kolizijski staratelj i privremeni zastupnik deteta

Član 265.

- (1) Ako između deteta i njegovog zakonskog zastupnika postoje suprotni interesi, dete zastupa kolizijski staratelj.
- (2) Dete koje je navršilo 10. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje može samo odnosno preko nekog drugog lica ili ustanove zatražiti od organa starateljstva da mu postavi kolizijskog staratelja.
- (3) Dete koje je navršilo 10. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje može samo odnosno preko nekog drugog lica ili ustanove zatražiti od suda da mu postavi privremenog zastupnika zbog postojanja suprotnih interesa između njega i njegovog zakonskog zastupnika.

Dužnost suda

Član 266.

(1) U sporu za zaštitu prava deteta i u sporu za vršenje odnosno lišenje roditeljskog prava sud je uvek dužan da se rukovodi najboljim interesom deteta.

(2) Ako sud proceni da u sporu za zaštitu prava deteta ili u sporu za vršenje odnosno lišenje roditeljskog prava dete kao stranka nije zastupano na odgovarajući način, dužan je da detetu postavi privremenog zastupnika.

(3) Ako sud utvrdi da je u sporu za zaštitu prava deteta ili u sporu za vršenje odnosno lišenje roditeljskog prava stranka dete koje je sposobno da formira svoje mišljenje, dužan je:

1. da se stara da dete blagovremeno dobije sva obaveštenja koja su mu potrebna;
2. da dozvoli detetu da neposredno izrazi svoje mišljenje i da mišljenju deteta posveti dužnu pažnju u skladu sa godinama i zrelošću deteta;
3. da mišljenje deteta utvrdi na način i na mestu koje je u skladu sa njegovim godinama i zrelošću, osim ako bi to očigledno bilo u suprotnosti sa najboljim interesom deteta.

Dužnost kolizijskog staratelja ili privremenog zastupnika

Član 267.

Ako kolizijski staratelj ili privremeni zastupnik utvrdi da u sporu za zaštitu prava deteta ili u sporu za vršenje odnosno lišenje roditeljskog prava on zastupa dete koje je sposobno da formira svoje sopstveno mišljenje, dužan je:

1. da se stara da dete blagovremeno dobije sva obaveštenja koja su mu potrebna;
2. da detetu pruži objašnjenje koje se tiče mogućih posledica akta koji on preduzima;
3. da prenese sudu mišljenje deteta, ako dete nije neposredno izrazilo mišljenje pred sudom, osim ako bi to očigledno bilo u suprotnosti sa najboljim interesom deteta.

Dužnost drugih

Član 268.

(1) Odredbe čl. 265-267. ovog zakona primenjuju se i u drugim sudskim postupcima u vezi sa porodičnim odnosima ako se ti postupci odnose i na prava deteta.

(2) Odredbe čl. 265-267. ovog zakona dužni su da primenjuju i organi koji vode druge postupke ako se ti postupci odnose i na prava deteta.

Naročita hitnost postupka

Član 269.

(1) Postupak za zaštitu prava deteta i postupak za lišenje roditeljskog prava naročito su hitni.

(2) Prvo ročište zakazuje se tako da se održi u roku od osam dana od dana kada je tužba primljena u sudu.

(3) Drugostepeni sud dužan je da donese odluku u roku od 15 dana od dana kada mu je dostavljena žalba.

Nalaz i stručno mišljenje

Član 270.

Pre nego što donese odluku o zaštiti prava deteta ili o vršenju odnosno lišenju roditeljskog prava, sud je dužan da zatraži nalaz i stručno mišljenje od organa starateljstva, porodičnog savetovišta ili druge ustanove specijalizovane za posredovanje u porodičnim odnosima.

Presuda i sudsko poravnanje

Član 271.

(1) U sporu za zaštitu prava deteta i u sporu za vršenje odnosno lišenje roditeljskog prava ne može se izreći presuda zbog propuštanja niti presuda na osnovu priznanja ili odricanja.

(2) U sporu za zaštitu prava deteta i u sporu za vršenje odnosno lišenje roditeljskog prava stranke ne mogu da zaključe sudsko poravnanje.

Odluka o vršenju roditeljskog prava

Član 272.

(1) Sporazum roditelja o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava unosi se u izreku presude o vršenju roditeljskog prava ukoliko sud proceni da je taj sporazum u najboljem interesu deteta.

(2) Ako roditelji nisu zaključili sporazum o vršenju roditeljskog prava ili sud proceni da njihov sporazum nije u najboljem interesu deteta, odluku o poveravanju zajedničkog deteta jednom roditelju, o visini doprinosa za izdržavanje od strane drugog roditelja i o načinu održavanja ličnih odnosa deteta sa drugim roditeljem donosi sud.

(3) Kada sud donese odluku o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava, a dete se ne nalazi kod roditelja koji treba da vrši roditeljsko pravo, sud će narediti da se dete odmah preda roditelju koji treba da vrši roditeljsko pravo.

Odluka o vršenju ili lišenju roditeljskog prava i o zaštiti od nasilja u porodici

Član 273.

(1) Sud može presudom u sporu za zaštitu prava deteta odlučiti i o vršenju odnosno lišenju roditeljskog prava.

(2) Sud može presudom u sporu za vršenje roditeljskog prava odlučiti i o potpunom ili delimičnom lišenju roditeljskog prava.

(3) Sud može presudom u sporu za zaštitu prava deteta i u sporu za vršenje odnosno lišenje roditeljskog prava odrediti jednu ili više mera zaštite od nasilja u porodici.

5. Postupak u sporu za poništenje usvojenja

Mesna nadležnost

Član 274.

U sporu za poništenje usvojenja mesno je nadležan sud na čijem se području nalazi organ starateljstva pred kojim je zasnovano usvojenje.

Tužba za poništenje usvojenja

Član 275.

(1) Tužbu za poništenje usvojenja iz razloga navedenih u čl. 89-103. ovog zakona mogu podneti usvojitelj, usvojenik, roditelji odnosno staratelj usvojenika, lica koja imaju pravni interes da usvojenje bude poništeno, kao i javni tužilac.

(2) Lice koje je izjavu o saglasnosti za usvojenje dalo pod prinudom ili u zabludi može podneti tužbu za poništenje usvojenja u roku od godinu dana od dana kada je prinuda prestala ili je zabluda uočena.

Presuda o poništenju usvojenja

Član 276.

(1) Presudu o poništenju usvojenja sud dostavlja organu starateljstva pred kojim je zasnovano usvojenje.

(2) Na osnovu presude iz stava 1. ovog člana organ starateljstva pred kojim je zasnovano usvojenje donosi rešenje o poništenju rešenja o novom upisu rođenja usvojenika.

(3) Na osnovu rešenja iz stava 2. ovog člana osnažuje se pri upis rođenja usvojenika.

6. Postupak u sporu za izdržavanje

Mesna nadležnost

Član 277.

U sporu za izdržavanje mesno je nadležan sud određen zakonom kojim se uređuje pamični postupak.

Pokretanje postupka

Član 278.

(1) Postupak u sporu za izdržavanje pokreće se tužbom.

(2) Tužbu za izdržavanje može podneti lice koje se u smislu ovog zakona smatra poveriocem odnosno dužnikom izdržavanja.

(3) Tužbu za izdržavanje deteta može podneti i organ starateljstva.

Pokretanje postupka za izdržavanje supružnika odnosno vanbračnog partnera

Član 279.

(1) Tužba za izdržavanje supružnika može se podneti tokom trajanja braka, odnosno tokom trajanja zajednice života vanbračnih partnera.

(2) Tužba za izdržavanje supružnika može se podneti najkasnije do zaključenja glavne rasprave u bračnom sporu.

(3) Izuzetno, bivši supružnik koji iz opravdanih razloga nije podneo tužbu za izdržavanje u bračnom sporu može je podneti najkasnije u roku od godinu dana od dana prestanka braka, odnosno od dana kada mu je učinjeno poslednje faktičko davanje na ime izdržavanja.

(4) U slučaju iz stava 3. ovog člana, tužbeni zahtev može biti usvojen samo ako su uslovi od kojih zavisi pravo na izdržavanje postojali u vreme prestanka braka i još uvek postoje u vreme zaključenja glavne rasprave u sporu za izdržavanje.

(5) Tužba za izdržavanje vanbračnog partnera može se podneti u roku od godinu dana od dana prestanka zajednice života vanbračnih partnera, odnosno od dana kada je učinjeno poslednje faktičko davanje na ime izdržavanja.

Naročita hitnost postupka

Član 280.

(1) Postupak u sporu za izdržavanje naročito je hitan.

(2) Prvo ročište zakazuje se tako da se održi u roku od osam dana od dana kada je tužba primljena u sudu.

(3) Drugostepeni sud dužan je da donese odluku u roku od 15 dana od dana kada mu je dostavljena žalba.

Odstupanje od načela dispozicije

Član 281.

Sud nije vezan granicama tužbenog zahteva za izdržavanje.

Evidencija i dokumentacija o izdržavanju

Član 282.

(1) Presudu o izdržavanju sud je dužan da odmah dostavi organu starateljstva na čijoj teritoriji poverilac izdržavanja ima prebivalište odnosno boravište.

(2) Organ starateljstva dužan je da vodi evidenciju i dokumentaciju o izdržanim licima.

(3) Način vođenja evidencije i dokumentacije propisuje ministar nadležan za porodičnu zaštitu.

7. Postupak u sporu za zaštitu od nasilja u porodici

Mesna nadležnost

Član 283.

U sporu za zaštitu od nasilja u porodici mesno je nadležan, pored suda opšte mesne nadležnosti, i sud na čijem području ima prebivalište, odnosno boravište član porodice prema kome je nasilje izvršeno.

Pokretanje postupka

Član 284.

- (1) Postupak u sporu za zaštitu od nasilja u porodici pokreće se tužbom.
- (2) Tužbu za određivanje mere zaštite od nasilja u porodici, kao i za produženje mere zaštite od nasilja u porodici, mogu podneti: član porodice prema kome je nasilje izvršeno, njegov zakonski zastupnik, javni tužilac i organ starateljstva.
- (3) Tužbu za prestanak mere zaštite od nasilja u porodici može podneti član porodice protiv koga je mera određena.

Naročita hitnost postupka

Član 285.

- (1) Postupak u sporu za zaštitu od nasilja u porodici naročito je hitan.
- (2) Prvo ročište zakazuje se tako da se održi u roku od osam dana od dana kada je tužba primljena u sudu.
- (3) Drugostepeni sud dužan je da donese odluku u roku od 15 dana od dana kada mu je dostavljena žalba.

Organ starateljstva

Član 286.

Ako organ starateljstva nije pokrenuo postupak u sporu za zaštitu od nasilja u porodici, sud može zatražiti od organa starateljstva da pruži pomoć u pribavljanju potrebnih dokaza i da iznese svoje mišljenje o svrsishodnosti tražene mere.

Odstupanje od načela dispozicije

Član 287.

- (1) Sud nije vezan granicama tužbenog zahteva za zaštitu od nasilja u porodici.
- (2) Sud može odrediti i meru zaštite od nasilja u porodici koja nije tražena ako oceni da se takvom merom najbolje postiže zaštita.

Dejstvo žalbe

Član 288.

Žalba ne zadržava izvršenje presude o određivanju ili produženju mere zaštite od nasilja u porodici.

Evidencija i dokumentacija o nasilju u porodici

Član 289.

- (1) Presudu u sporu za zaštitu od nasilja u porodici sud je dužan da odmah dostavi kako organu starateljstva na čijoj teritoriji ima prebivalište odnosno boravište član porodice prema kome je nasilje izvršeno, tako i organu starateljstva na čijoj teritoriji ima prebivalište odnosno boravište član porodice protiv koga je mera zaštite određena.
- (2) Organ starateljstva dužan je da vodi evidenciju i dokumentaciju kako o licima prema kojima je nasilje izvršeno, tako i o licima protiv kojih je određena mera zaštite.
- (3) Način vođenja evidencije i dokumentacije propisuje ministar nadležan za porodičnu zaštitu.

II. POSTUPAK PRED ORGANOM UPRAVE

1. Zajedničke odredbe

Sadržina ovog dela zakona

Član 290.

Odbredbama ovog dela zakona uređuju se posebni upravni postupci u vezi sa porodičnim odnosima.
Primena zakona kojim se uređuje opšti upravni postupak

Član 291.

- (1) Na postupak organa uprave koji je u vezi sa porodičnim odnosima primenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje opšti upravni postupak, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.
- (2) U postupku pred organom starateljstva primenjuju se i metode stručnog socijalnog rada i socijalne zaštite.

2. Postupak sklapanja braka

Zahtev za sklapanje braka

Član 292.

- (1) Budući supružnici podnose usmeni ili pismeni zahtev za sklapanje braka matičaru opštine u kojoj žele da sklope brak.
- (2) O usmenom zahtevu budućih supružnika matičar sačinjava zapisnik.
- (3) Budući supružnici uz zahtev za sklapanje braka podnose izvod iz matične knjige rođenih za svakog od njih, a po potrebi i dokaz o sprovedenom postupku davanja dozvole za sklapanje braka.
- (4) Ako je budući supružnik ranije bio u braku, podneće dokaz da je prethodni brak prestao ukoliko ova činjenica nije upisana u matičnu knjigu rođenih.

Odbijanje zahteva za sklapanje braka

Član 293.

(1) Matičar utvrđuje, na osnovu izjava budućih supružnika, priloženih isprava i na drugi način, da li su ispunjeni svi uslovi za punovažnost braka predviđeni ovim zakonom.

(2) Matičar će usmeno saopštiti podnosiocima zahteva da ne mogu sklopiti brak ako utvrdi da nisu ispunjeni svi uslovi za punovažnost braka predviđeni ovim zakonom.

(3) Na njihovo traženje matičar je dužan da u roku od osam dana donese pismeno rešenje o odbijanju zahteva za sklapanje braka.

(4) Žalbu protiv rešenja o odbijanju zahteva za sklapanje braka podnosioci zahteva mogu izjaviti ministarstvu nadležnom za porodičnu zaštitu u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

Prihvatanje zahteva za sklapanje braka

Član 294.

Matičar određuje dan sklapanja braka u sporazumu sa budućim supružnicima kada utvrdi da su ispunjeni svi uslovi za punovažnost braka predviđeni ovim zakonom.

Upoznavanje sa pravnim posledicama sklapanja braka

Član 295.

Matičar sa budućim supružnicima obavlja razgovor bez prisustva javnosti u kojem je dužan da ih upozna sa pravnim posledicama koje nastupaju sklapanjem braka.

Savetovanje u pogledu zdravlja

Član 296.

(1) Matičar će preporučiti budućim supružnicima da se do dana sklapanja braka uzajamno obaveste o stanju svog zdravlja, a po potrebi i da posete odgovarajuću medicinsku ustanovu, kako bi dobili potpunu informaciju o svim podacima koji se tiču njihovog zdravlja, dijagnoze i prognoze bolesti, lečenja i rezultatima lečenja.

(2) Matičar će posebno preporučiti budućim supružnicima da se upoznaju sa mogućnostima i prednostima planiranja porodice.

Savetovanje u pogledu ličnih i imovinskih odnosa

Član 297.

(1) Matičar će preporučiti budućim supružnicima da posete bračno ili porodično savetovalište i da se upoznaju sa važnošću održavanja skladnih bračnih i porodičnih odnosa.

(2) Matičar će preporučiti budućim supružnicima da se sporazumeju o prezimenu.

Odustajanje

Član 298.

Ako se podnosioci zahteva ne pojave u dogovoreno vreme, a izostanak ne opravdaju, matičar će konstatovati da su odustali od sklapanja braka.

Mesto i način sklapanja braka

Član 299.

(1) Brak se sklapa javno, na svečan način, u prostoriji posebno predviđenoj za tu namenu.

(2) Prostorija predviđena za sklapanje braka mora biti prigodno uređena i u njoj mora biti istaknuta zastava Republike Srbije, a matičar preko grudi mora nositi lentu u bojama zastave Republike Srbije.

(3) Matičar može, izuzetno, dozvoliti da se brak sklopi i na drugom mestu, ako za to postoje naročito opravdani razlozi, ako se obezbede uslovi u pogledu svečanog izgleda prostorije i ako se time ne vredi dostojanstvo čina sklapanja braka.

Učesnici prilikom sklapanja braka

Član 300.

(1) Sklapanju braka prisustvuju budući supružnici, dva svedoka i matičar.

(2) Svedok prilikom sklapanja braka može biti svako poslovno sposobno lice.

Sklapanje braka preko punomoćnika

Član 301.

(1) Opštinska uprava može, izuzetno, rešenjem dozvoliti da se brak sklopi u prisustvu jednog budućeg supružnika i punomoćnika drugog budućeg supružnika ako za to postoje naročito opravdani razlozi.

(2) Punomoćje za sklapanje braka mora biti overeno i izdato samo radi sklapanja braka.

(3) Punomoćje treba da sadrži lične podatke o vlastodavcu, punomoćniku i budućem supružniku koji će prisustvovati sklapanju braka, kao i datum overe punomoćja.

(4) Punomoćje važi 90 dana od dana overavanja.

(5) Žalbu protiv rešenja o odbijanju zahteva za sklapanje braka preko punomoćnika podnosioci zahteva mogu izjaviti ministarstvu nadležnom za porodičnu zaštitu u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

Čin sklapanja braka

Član 302.

(1) Sklapanje braka počinje utvrđivanjem identiteta budućih supružnika i izveštajem matičara da su oni pristupili sklapanju braka te da su za punovažnost njihovog braka ispunjeni svi uslovi predviđeni ovim zakonom.

(2) Ako se brak sklapa preko punomoćnika, matičar će pročitati priloženo punomoćje.

(3) Kada matičar utvrdi da na njegov izveštaj nema prigovora, na prigodan način će upoznati buduće supružnike sa pravima i dužnostima u braku, a zatim će svakog od njih pojedinačno upitati da li slobodno pristaje da sklopi brak sa onim drugim.

(4) Posle datih potvrđivih izjava volje budućih supružnika matičar proglašava da je brak sklopljen.

(5) Posle proglašenja da je brak sklopljen matičar će upitati supružnike kako glasi njihov sporazum o prezimenu.

Upisivanje braka u matičnu knjigu

Član 303.

(1) Sklopljeni brak matičar upisuje u matičnu knjigu venčanih i u matičnu knjigu rođenih za oba supružnika.

(2) Upis braka u matičnu knjigu venčanih potpisuju supružnici svojim imenom i novim prezimenom, punomoćnik svojim imenom i prezimenom pored ličnog imena supružnika koga zastupa, svedoci i matičar.

(3) Posle potpisivanja matičar uručuje supružnicima izvod iz matične knjige venčanih.

Dostavljanje izveštaja o sklopljenom braku

Član 304.

(1) Ako je mesto rođenja supružnika različito od mesta sklapanja braka, matičar dostavlja izveštaj o sklopljenom braku nadležnom matičaru.

(2) Ako je brak sklopio strani državljanin, matičar će izvod iz matične knjige venčanih dostaviti ministarstvu nadležnom za pravosuđe, koje će o sklopljenom braku obavestiti nadležno inostrano diplomatsko-konzulamo predstavništvo u našoj zemlji.

(3) Matičar će, u slučaju iz stava 2. ovog člana, uz izvod iz matične knjige venčanih dostaviti i podatke o mestu prebivališta stranog državljanina u inostranstvu.

3. Postupak priznanja očinstva

Izjava o priznanju očinstva

Član 305.

(1) Izjava o priznanju očinstva daje se, po pravilu, matičaru koji vodi matičnu knjigu rođenih za dete i o njoj se sastavlja zapisnik.

(2) Ako je izjava o priznanju očinstva data matičaru koji nije nadležan, kao i ako je izjava data pred organom starateljstva ili sudom, organ pred kojim je priznato očinstvo dužan je da bez odlaganja zapisnik ili ispravu koja sadrži izjavu o priznanju očinstva dostavi matičaru koji vodi matičnu knjigu rođenih za dete.

(3) Izjava o priznanju očinstva ne može se dati preko zakonskog zastupnika ili punomoćnika.

Izjava o saglasnosti sa priznanjem očinstva

Član 306.

(1) Kada primi izjavu o priznanju očinstva, matičar je dužan da pozove majku i dete, odnosno majku ili dete, odnosno staratelja deteta, da u roku od 30 dana daju izjavu o saglasnosti sa priznanjem očinstva.

(2) Ako je majka u prijavi rođenja deteta navela da ocem deteta smatra muškarca koji je kasnije priznao očinstvo, neće se tražiti njena saglasnost u smislu stava 1. ovog člana.

Savetovanje oca

Član 307.

Ako majka i dete, odnosno majka ili dete, odnosno staratelj deteta, u roku od 30 dana od dana prijema poziva iz člana 306. stav 1. ovog zakona ne daju nikakvu izjavu ili izjave da odbijaju davanje saglasnosti sa priznanjem očinstva, matičar je dužan da muškarca koji je priznao očinstvo pouči o njegovom pravu na utvrđivanje očinstva sudskom odlukom.

Savetovanje majke

Član 308.

(1) Kada majka prijavljuje rođenje deteta van braka, matičar je dužan da je pouči o njenom pravu da imenuje muškarca koga smatra ocem deteta.

(2) Ako majka imenuje muškarca koga smatra ocem deteta, matičar je dužan da pozove tog muškarca da u roku od 30 dana dâ izjavu o priznanju očinstva.

(3) Ako muškarac koga je majka imenovala ocem deteta u roku od 30 dana ne dâ nikakvu izjavu ili izjavi da on nije otac deteta, matičar je dužan da majku pouči o njenom pravu na utvrđivanje očinstva sudskom odlukom.

Utvrđivanje ispunjenosti uslova za upis priznanja očinstva u matičnu knjigu

Član 309.

(1) Matičar utvrđuje, na osnovu izjava stranaka, priloženih isprava i na drugi način, da li su ispunjeni svi uslovi za upis priznanja očinstva u matičnu knjigu rođenih.

(2) Matičar će usmeno saopštiti majci da muškarac za koga je ona navela da ga smatra ocem deteta nije priznao očinstvo i o tome će sačiniti službenu belešku.

(3) Matičar će usmeno saopštiti muškarcu koji je priznao očinstvo da nisu ispunjeni svi uslovi predviđeni ovim zakonom za upis priznanja očinstva u matičnu knjigu rođenih i o tome će sačiniti službenu belešku.

(4) Kada utvrdi da su ispunjeni svi uslovi predviđeni ovim zakonom, matičar će upisati priznanje očinstva u matičnu knjigu rođenih.

Upis priznanja očinstva u matičnu knjigu

Član 310.

(1) Priznanje očinstva upisuje matičar koji vodi matičnu knjigu rođenih za dete.

(2) Posle upisa priznanja očinstva matičar uručuje ocu izvod iz matične knjige rođenih za dete.

4. Postupak zasnivanja usvojenja

Pokretanje postupka

Član 311.

Postupak zasnivanja usvojenja mogu pokrenuti organ starateljstva po službenoj dužnosti, budući usvojitelji i roditelji odnosno staratelj deteta.

Zahtev usvojitelja za zasnivanje usvojenja

Član 312.

(1) Budući usvojitelji podnose pismeni zahtev za zasnivanje usvojenja organu starateljstva na čijem području oni imaju zajedničko prebivalište, odnosno boravište.

(2) Strani državljani podnose pismeni zahtev za zasnivanje usvojenja preko ministarstva nadležnog za porodičnu zaštitu.

(3) Budući usvojitelji uz zahtev za zasnivanje usvojenja podnose izvod iz matične knjige rođenih za svakog od njih, kao i druge dokaze o svojoj podobnosti da usvoje dete (opšta podobnost usvojitelja).

Zahtev roditelja ili staratelja deteta za zasnivanje usvojenja

Član 313.

(1) Roditelj ili staratelj deteta podnosi pismeni zahtev za zasnivanje usvojenja organu starateljstva na čijem području dete ima prebivalište, odnosno boravište.

(2) Roditelj ili staratelj deteta uz zahtev za zasnivanje usvojenja podnosi izvod iz matične knjige rođenih za dete, kao i druge dokaze o podobnosti deteta da bude usvojeno (opšta podobnost usvojenika).

(3) Kada primi zahtev roditelja za zasnivanje usvojenja, organ starateljstva dužan je da mu preporuči da se podvrgne psiho-socijalnom savetovanju u organu starateljstva, porodičnom savetovalištu ili u drugoj ustanovi koja je specijalizovana za posredovanje u porodičnim odnosima.

(4) U primerenom roku nakon što je roditelju preporučeno psiho-socijalno savetovanje, organ starateljstva će pozvati roditelja i dete koje je navršilo 10. godinu života da pred njim daju pismene izjave o saglasnosti za usvojenje.

(5) Nakon što roditelj da pismenu izjavu o saglasnosti za usvojenje, organ starateljstva je dužan da detetu postavi privremenog staratelja koji će ga zastupati u postupku zasnivanja usvojenja.

Opšta podobnost usvojitelja i usvojenika

Član 314.

(1) Organ starateljstva utvrđuje da li su budući usvojitelji podobni da usvoje dete (opšta podobnost usvojitelja) i da li je dete podobno da bude usvojeno (opšta podobnost usvojenika) na osnovu izjava budućih usvojitelja, roditelja ili staratelja deteta, samog deteta, na osnovu priloženih isprava i na drugi način.

(2) Odluka o opštoj podobnosti donosi se na osnovu nalaza i stručnog mišljenja psihologa, pedagoga, socijalnog radnika, pravnika i lekara.

(3) Nalaz i mišljenje iz stava 2. ovog člana daju stručnjaci organa starateljstva.

(4) Organ starateljstva može zatražiti nalaz i mišljenje i od stručnjaka porodičnih savetovališta ili drugih ustanova specijalizovanih za posredovanje u porodičnim odnosima, kao i od zdravstvenih ustanova.

Odbijanje zahteva za zasnivanje usvojenja

Član 315.

(1) Organ starateljstva donosi pismeno rešenje o odbijanju zahteva za zasnivanje usvojenja ako utvrdi da podnosioci zahteva nisu podobni za usvojitelje (opšta podobnost usvojitelja), odnosno da dete nije podobno da bude usvojeno (opšta podobnost usvojenika).

(2) Organ starateljstva dužan je da rešenje iz stava 1. ovog člana donese u roku od 60 dana od dana predaje urednog zahteva.

(3) Žalbu protiv rešenja o odbijanju zahteva za zasnivanje usvojenja podnosioci zahteva mogu izjaviti ministarstvu nadležnom za porodičnu zaštitu u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

Jedinstveni lični registar usvojenja

Član 316.

(1) Kada utvrdi da su budući usvojitelji podobni da usvoje dete (opšta podobnost usvojitelja), odnosno da je dete podobno da bude usvojeno (opšta podobnost usvojenika), organ starateljstva dužan je da podatke o budućim usvojiteljima odnosno budućem usvojeniku odmah unese u Jedinstveni lični registar usvojenja.

(2) Jedinstveni lični registar usvojenja vodi ministarstvo nadležno za porodičnu zaštitu.

(3) Jedinstveni lični registar usvojenja sadrži evidenciju podataka o budućim usvojiteljima za koje je utvrđeno da su podobni da usvoje dete (opšta podobnost usvojitelja) i deci za koju je utvrđeno da su podobna da budu usvojena (opšta podobnost usvojenika).

(4) Način vođenja Jedinstvenog ličnog registra usvojenja propisuje ministar nadležan za porodičnu zaštitu.

Izbor budućih usvojitelja

Član 317.

(1) Organ starateljstva koji je utvrdio opštu podobnost usvojenika bira buduće usvojitelje na osnovu evidencije iz Jedinstvenog ličnog registra usvojenja i o tome donosi poseban zaključak.

(2) Izbor budućih usvojitelja ne vrši se ako dete usvaja supružnik ili vanbračni partner roditelja deteta, odnosno ako usvojeno dete usvaja supružnik ili vanbračni partner usvojitelja deteta.

(3) Izbor budućih usvojitelja ne vrši se ako usvojitelji i roditelj odnosno staratelj deteta sporazumno izvrše izbor i ako organ starateljstva proceni da je takav sporazum u najboljem interesu deteta.

Prilagođavanje

Član 318.

(1) Organ starateljstva koji je izabrao buduće usvojitelje dužan je da im uputi dete radi uzajamnog prilagođavanja, osim ako je usvojitelj strani državljanin.

(2) Period prilagođavanja ne može trajati duže od šest meseci.

(3) Organ starateljstva dužan je da nadzire uspešnost uzajamnog prilagođavanja budućih usvojitelja i deteta te da o svojim ocenama sastavlja službene beleške (posebna podobnost usvojitelja i usvojenika).

Odbijanje zahteva za zasnivanje usvojenja

Član 319.

(1) Organ starateljstva donosi pismeno rešenje o odbijanju zahteva za zasnivanje usvojenja ako utvrdi da uzajamno prilagođavanje nije bilo uspešno.

(2) Žalbu protiv rešenja o odbijanju zahteva za zasnivanje usvojenja podnosioci zahteva mogu izjaviti ministarstvu nadležnom za porodičnu zaštitu u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

Rešenje o usvojenju

Član 320.

(1) Organ starateljstva koji je izabrao buduće usvojitelje donosi pismeno rešenje o usvojenju:

1. ako su budućí usvojitelji podobni da usvoje dete (opšta podobnost usvojitelja);

2. ako je dete podobno da bude usvojeno (opšta podobnost usvojenika) i

3. ako utvrdi da je uzajamno prilagođavanje budućih usvojitelja i deteta bilo uspešno (posebna podobnost usvojitelja i usvojenika).

(2) Usvojenje je zasnovano danom donošenja rešenja o usvojenju.

Upoznavanje sa pravnim posledicama

Član 321.

(1) Službeno lice organa starateljstva sa budućim usvojiteljima obavlja razgovor bez prisustva javnosti u kojem je dužno da ih upozna sa pravnim posledicama koje nastupaju zasnivanjem usvojenja.

(2) Službeno lice organa starateljstva može obaviti razgovor i sa detetom, ako je to u skladu sa godinama i zrelošću deteta, u kojem će ga podrobno obavestiti o predstojećem usvojenju.

Savetovanje

Član 322.

(1) Službeno lice organa starateljstva preporučice budućim usvojiteljima da detetu saopšte istinu o njegovom poreklu što je pre moguće.

(2) Službeno lice organa starateljstva dužno je da preporučí budućim usvojiteljima da se podvrgnu i psiho-socijalnom savetovanju u organu starateljstva, porodičnom savetovaništu ili u drugoj ustanovi koja je specijalizovana za posredovanje u porodičnim odnosima.

Isključivanje javnosti

Član 323.

(1) U postupku zasnivanja usvojenja javnost je isključena.

(2) Podaci iz evidencije i dokumentacije o usvojenju spadaju u službenu tajnu i nju su dužni da čuvaju svi učesnici u postupku kojima su ti podaci dostupni.

Mesto i način uručivanja rešenja

Član 324.

(1) Rešenje o usvojenju uručuje se na svečan način lično usvojiteljima i staratelju usvojenika.

(2) Uručivanju rešenja iz stava 1. ovog člana može prisustvovati i dete ako je to u skladu sa njegovim godinama i zrelošću.

Rešenje o novom upisu rođenja

Član 325.

(1) Na osnovu rešenja o usvojenju organ starateljstva donosi rešenje o novom upisu rođenja usvojenika.

(2) Rešenjem o novom upisu rođenja usvojenika podaci o roditeljima zamenjuju se podacima o usvojiteljima.

(3) Rešenje iz stava 1. ovog člana konačno je i njime se poništava raniji upis rođenja usvojenika.

Upisivanje i uvid u matičnu knjigu

Član 326.

- (1) Rešenje o novom upisu rođenja usvojenika dostavlja se bez odlaganja matičaru koji vodi matičnu knjigu rođenih za dete.
- (2) Posle novog upisa rođenja usvojenika pravo uvida u matičnu knjigu rođenih za dete imaju samo dete i usvojitelji deteta.
- (3) Pre nego što dozvoli detetu uvid u matičnu knjigu rođenih, matičar je dužan da uputi dete na psiho-socijalno savetovanje u organ starateljstva, porodično savetovalište ili u drugu ustanovu koja je specijalizovana za posredovanje u porodičnim odnosima.

Evidencija i dokumentacija o usvojenju

Član 327.

- (1) Organ starateljstva dužan je da vodi evidenciju i dokumentaciju o usvojenoj deci.
- (2) Način vođenja evidencije i dokumentacije propisuje ministar nadležan za porodičnu zaštitu.

Postupak zasnivanja hraniteljstva

Član 328.

- (1) U postupku zasnivanja hraniteljstva shodno se primenjuju odredbe čl. 311-315, čl. 320. i 321. i čl. 323. i 324. ovog zakona o postupku zasnivanja usvojenja.
- (2) Način vođenja evidencije i dokumentacije o hraniteljstvu propisuje ministar nadležan za porodičnu zaštitu.

5. Postupak stavljanja pod starateljstvo

Pokretanje postupka

Član 329.

- (1) Postupak stavljanja pod starateljstvo pokreće organ starateljstva po službenoj dužnosti.
- (2) Inicijativu za pokretanje postupka stavljanja pod starateljstvo mogu da podnesu zdravstvene i obrazovne ustanove ili ustanove socijalne zaštite, pravosudni i drugi državni organi, udruženja i građani.

Mesna nadležnost

Član 330.

- (1) U postupku stavljanja pod starateljstvo mesno je nadležan organ starateljstva prema mestu prebivališta, odnosno boravišta šticećenika.
- (2) Mesna nadležnost za šticećenika kome se ne mogu utvrditi ni prebivalište ni boravište određuje se prema mestu gde je šticećenik nađen.

Isključivanje javnosti

Član 331.

- (1) U postupku stavljanja pod starateljstvo javnost je isključena.
- (2) Podaci iz evidencije i dokumentacije o stavljanju pod starateljstvo spadaju u službenu tajnu i nju su dužni da čuvaju svi učesnici u postupku kojima su ti podaci dostupni.

Hitnost postupka

Član 332.

- (1) Postupak stavljanja pod starateljstvo jeste hitan.
- (2) Privremeni zaključak o obezbeđenju smeštaja šticećenika organ starateljstva dužan je da donese u roku od 24 sata od trenutka kada je obavešten o postojanju potrebe za starateljstvom.
- (3) Ako šticećenik ima imovinu, organ starateljstva dužan je da izvrši popis imovine šticećenika najkasnije u roku od osam dana od dana kada je obavešten o postojanju potrebe za starateljstvom.
- (4) Rešenje o stavljanju pod starateljstvo organ starateljstva dužan je da donese odmah, a najkasnije u roku od 30 dana od dana kada je obavešten o postojanju potrebe za starateljstvom nad maloletnim detetom odnosno od dana prijema sudske odluke o lišenju poslovne sposobnosti punoletnog lica.

Rešenje o stavljanju pod starateljstvo

Član 333.

- (1) Organ starateljstva donosi rešenje o stavljanju pod starateljstvo ako utvrdi da za to postoje zakonski razlozi i uručuje ga staratelju bez odlaganja.
- (2) Ako šticećenik ima imovinu, staratelju se uručuje i izveštaj stalne komisije za popis i procenu vrednosti imovine šticećenika, a sama imovina predaje mu se na upravljanje i raspolaganje.
- (3) Rešenjem o stavljanju pod starateljstvo određuju se prava i dužnosti staratelja.
- (4) Uručivanjem rešenja o stavljanju pod starateljstvo smatra se da je staratelj upoznat sa svojim pravima i dužnostima (uvođenje staratelja u dužnost).
- (5) Žalbu protiv rešenja o stavljanju pod starateljstvo može izjaviti staratelj, odnosno lice koje ima pravni interes, ministarstvu nadležnom za porodičnu zaštitu u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

Rešenje o postavljenju novog staratelja

Član 334.

(1) Organ starateljstva donosi rešenje o postavljenju novog staratelja ako utvrdi da je prethodno postavljeni staratelj razrešen dužnosti ili je umro.

(2) Na rešenje iz stava 1. ovog člana primenjuju se odredbe člana 333. ovog zakona.

Pritužba na rad staratelja

Član 335.

(1) Pritužbu na rad staratelja organu starateljstva mogu podneti štićenik koji je sposoban za rasuđivanje i lice koje ima pravni interes.

(2) Organ starateljstva dužan je da na pritužbu iz stava 1. ovog člana odgovori u roku od 15 dana od dana kada je pritužba primljena u organu starateljstva.

Rešenje o razrešenju staratelja

Član 336.

(1) Organ starateljstva donosi rešenje o razrešenju staratelja ako utvrdi da za to postoje zakonski razlozi i uručuje ga staratelju bez odlaganja.

(2) Žalbu protiv rešenja o razrešenju staratelja može izjaviti staratelj, odnosno lice koje ima pravni interes, ministarstvu nadležnom za porodičnu zaštitu u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

(3) Primopredaja između ranijeg i novog staratelja obavlja se po pravilima o stavljanju pod starateljstvo iz člana 333. ovog zakona.

Rešenje o prestanku starateljstva

Član 337.

(1) Organ starateljstva donosi rešenje o prestanku starateljstva ako utvrdi da za to postoje zakonski razlozi i uručuje ga bez odlaganja staratelju i štićeniku.

(2) Žalbu protiv rešenja o prestanku starateljstva mogu izjaviti staratelj i štićenik koji je sposoban za rasuđivanje, odnosno lice koje ima pravni interes, ministarstvu nadležnom za porodičnu zaštitu u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

Pritužba na rad organa starateljstva

Član 338.

(1) Pritužbu na rad organa starateljstva mogu podneti staratelj, štićenik koji je sposoban za rasuđivanje i lice koje ima pravni interes.

(2) Pritužba se podnosi ministarstvu nadležnom za porodičnu zaštitu.

(3) Ministarstvo nadležno za porodičnu zaštitu dužno je da odgovori na pritužbu iz stava 1. ovog člana u roku od 30 dana od dana prijema pritužbe.

Upisivanje u matičnu knjigu

Član 339.

(1) Konačno rešenje o stavljanju pod starateljstvo odnosno konačno rešenje o prestanku starateljstva dostavlja se bez odlaganja matičaru koji vodi matičnu knjigu rođenih za štićenika.

(2) Ako štićenik ima nepokretnosti, rešenje iz stava 1. ovog člana upisuje se i u javni registar prava na nepokretnostima.

Evidencija i dokumentacija o stavljanju pod starateljstvo

Član 340.

(1) Organ starateljstva dužan je da vodi evidenciju i dokumentaciju o štićenicima.

(2) Način vođenja evidencije i dokumentacije propisuje ministar nadležan za porodičnu zaštitu.

Drugi postupci pred organom starateljstva

Član 341.

(1) Organ starateljstva vodi i druge postupke, u skladu sa zakonom.

(2) Organ starateljstva rešenjem odlučuje o merama preventivnog ili korektivnog nadzora nad vršenjem roditeljskog prava odnosno o određivanju i promeni ličnog imena deteta.

(3) Žalbu protiv rešenja iz stava 2. ovog člana mogu izjaviti roditelji deteta ministarstvu nadležnom za porodičnu zaštitu u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

Jedanaesti deo

L I Č N O I M E

I. ZAJEDNIČKE ODREDBE

Pojam

Član 342.

(1) Lično ime sastoji se od imena i prezimena.

(2) Lično ime upisuje se u matičnu knjigu rođenih.

(3) Svako je dužan da se služi svojim ličnim imenom.

Skraćeno lično ime

Član 343.

(1) Lice čije ime ili prezime, odnosno i ime i prezime, sadrži više od tri reči dužno je da se u pravnom saobraćaju služi skraćenim ličnim imenom.

(2) Odluka o skraćenom ličnom imenu saopštava se matičaru koji vodi matičnu knjigu rođenih za imaooca prava na lično ime i konstatuje se u matičnoj knjizi rođenih.

II. ODREĐIVANJE LIČNOG IMENA

Ime deteta

Član 344.

(1) Ime deteta određuju roditelji.

(2) Roditelji imaju pravo da se ime deteta upiše u matičnu knjigu rođenih i na maternjem jeziku i pismu jednog ili oba roditelja.

(3) Roditelji imaju pravo da slobodno izaberu ime deteta, ali ne mogu odrediti pogrdno ime, ime kojim se vređa moral ili ime koje je u suprotnosti sa običajima i shvatanjima sredine.

(4) Ime deteta određuje organ starateljstva ako roditelji nisu živi, ako nisu poznati, ako u zakonom određenom roku nisu odredili ime detetu, ako ne mogu da postignu sporazum o imenu deteta, odnosno ako su odredili pogrdno ime, ime kojim se vređa moral ili ime koje je u suprotnosti sa običajima i shvatanjima sredine.

Prezime deteta

Član 345.

(1) Prezime deteta određuju roditelji prema prezimenu jednog ili oba roditelja.

(2) Roditelji ne mogu zajedničkoj deci odrediti različita prezimena.

(3) Prezime deteta određuje organ starateljstva ako roditelji nisu živi, ako nisu poznati, odnosno ako ne mogu da postignu sporazum o prezimenu deteta.

III. PROMENA LIČNOG IMENA

Ko ima pravo na promenu

Član 346.

(1) Pravo na promenu ličnog imena ima svako lice koje je navršilo 15. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje.

(2) Dete koje je navršilo 10. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje ima pravo na davanje saglasnosti sa promenom ličnog imena.

Ko nema pravo na promenu

Član 347.

Pravo na promenu ličnog imena nema:

1. lice protiv koga se vodi krivični postupak za delo za koje se goni po službenoj dužnosti;

2. lice koje je osuđeno za krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti dok kazna nije izvršena odnosno dok traju pravne posledice osude;

3. lice koje promenom ličnog imena namerava da izbegne neku svoju obavezu;

4. lice koje namerava da promeni ime u pogrdno ime, ime kojim se vređa moral ili ime koje je u suprotnosti sa običajima i shvatanjima sredine.

Promena prezimena supružnika

Član 348.

(1) Supružnici se prilikom sklapanja braka mogu sporazumeti da svaki od njih:

1. zadrži svoje prezime;

2. umesto svog uzme prezime drugog supružnika;

3. svom prezimenu doda prezime drugog supružnika odnosno prezimenu drugog supružnika doda svoje prezime.

(2) Supružnik koji je promenio prezime sklapanjem braka može u roku od 60 dana od dana prestanka braka uzeti prezime koje je imao pre sklapanja braka.

Promena prezimena deteta

Član 349.

(1) Detetu se može promeniti prezime:

1. utvrđivanjem materinstva odnosno očinstva;

2. osporavanjem materinstva odnosno očinstva.

(2) Usvojenom detetu može se promeniti prezime prema prezimenu jednog ili oba usvojitelja.

(3) Dete koje je promenilo prezime usvojenjem može posle prestanka usvojenja poništenjem uzeti svoje prezime.

Stvarna i mesna nadležnost

Član 350.

(1) Zahtev za promenu ličnog imena podnosi se opštinskoj upravi na čijem području podnosilac zahteva ima prebivalište, odnosno boravište.

(2) Opštinska uprava koja prihvati zahtev za promenu ličnog imena dužna je da o tome obavesti nadležnog matičara radi upisa promene ličnog imena u matičnu knjigu rođenih i venčanih i organ koji vodi evidenciju o prebivalištu građana.

(3) Žalbu protiv rešenja o odbijanju zahteva za promenu ličnog imena podnosilac može izjaviti ministarstvu nadležnom za porodičnu zaštitu u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

IV. ZAŠTITA PRAVA NA LIČNO IME

Povreda prava na lično ime

Član 351.

Pravo na lično ime može se povrediti naročito:

1. sprečavanjem imaooca da se služi svojim ličnim imenom ili delom imena, odnosno ometanjem na drugi način da vrši pravo na lično ime (sprečavanje i ometanje vršenja prava na lično ime);

2. pripisivanjem imaoocu drugačijeg ličnog imena ili dela imena odnosno tvrdnjom da je imalac dužan da se služi drugačijim ličnim imenom

ili delom imena, označavanjem imaoca drugačijim ličnim imenom od njegovog, osporavanjem imaocu na drugi način prava da se služi svojim ličnim imenom (osporavanje prava na lično ime);

3. iskrivljenim, skraćenim, proširenim ili drugačijim navođenjem imaočevog ličnog imena ili dela imena, osim kada je to uobičajeno ili neophodno (iskrivljavanje ličnog imena);

4. označavanjem sebe, drugog lica, organizacije, stvari ili pojave imaočevim ličnim imenom ili delom imena, navođenjem drugoga ili dopuštanjem drugome da sebe označava imaočevim ličnim imenom ili delom imena, neovlašćenom upotrebom imaočevog ličnog imena ili dela imena na drugi način bez pristanka imaoca (neovlašćena upotreba ličnog imena).

Pristanak za upotrebu imena

Član 352.

(1) Imalac može i uz naknadu dati pristanak za upotrebu svog ličnog imena ili dela imena u dopuštene svrhe.

(2) Za upotrebu prezimena potreban je pristanak i drugih lica na koja se imaočevo prezime odnosi (supružnik, dete, roditelj i dr.) ako bi upotrebom bilo povređeno pravo tih lica.

Vežanost pristankom

Član 353.

Pristanak dat za jednu upotrebu ličnog imena, za određeni način upotrebe odnosno za upotrebu u određenu svrhu ne smatra se pristankom i za ponovljenu upotrebu, za upotrebu na drugi način odnosno za upotrebu u neku drugu svrhu.

Opoziv pristanka

Član 354.

(1) Ako je imalac zadržao pravo da pristanak za upotrebu ličnog imena opozove, opozivom pristanak prestaje.

(2) I kada nije zadržao pravo na opoziv, imalac može opozvati pristanak ako bi upotreba njegovog ličnog imena, s obzirom na okolnosti slučaja, znatno naškodila njegovim interesima, a on to nije mogao predvideti.

(3) U slučaju iz stava 2. ovog člana, oštećeni ima pravo na naknadu štete prouzrokovane opozivom pristanka.

Tužbe

Član 355.

Lice čije je pravo na lično ime povređeno može u pamičnom postupku zahtevati od suda da:

1. utvrdi postojanje prava da se ono služi svojim ličnim imenom;
2. naredi uklanjanje, uništenje ili preinačenje predmeta kojima je izvršena povreda prava, povlačenje tvrdnje kojom se osporava imaocu pravo na lično ime ili nešto drugo što je potrebno za uklanjanje stanja povrede prava;
3. zabrani dalje vršenje ili ponavljanje radnje kojom se povređuje pravo, pod pretnjom plaćanja određene svote novca povređenom ako se radnja povrede ne obustavi ili ako se ponovi;
4. dosudi naknadu materijalne i nematerijalne štete;
5. dosudi deo dobiti ostvarene upotrebom ličnog imena, srazmerno tome koliko je upotreba ličnog imena doprinela ostvarenju dobiti.

Aktivna legitimacija posle smrti imaoca prava na lično ime

Član 356.

Ako je imalac prava na lično ime umro posle izvršene povrede, kao i ako je povreda izvršena posle smrti imaoca prava na lično ime, zaštitu prava na lično ime mogu zahtevati: lice koje je umrli odredio da se stara o zaštiti njegovog ličnog imena,ružnik, dete i roditelj umrlog.

Dvanaesti deo

P R E L A Z N E I Z A V R Š N E O D R E D B E

Primena ovog zakona

Član 357.

(1) Odredbe ovog zakona primenjuju se i na porodične odnose koji su nastali do dana početka primene ovog zakona, osim ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

(2) Sudski odnosno upravni postupak koji je pokrenut po odredbama Zakona o braku i porodičnim odnosima ("Službeni glasnik SRS", br. 22/80 i 11/88 i "Službeni glasnik RS", br. 22/93, 25/93, 35/94, 46/95 i 29/01) nastaviće se prema odredbama ovog zakona, osim ako je do dana početka primene ovog zakona doneta prvostepena odluka.

(3) Ako je do dana početka primene ovog zakona doneta prvostepena odluka u postupku iz stava 2. ovog člana, postupak će se nastaviti prema odredbama Zakona o braku i porodičnim odnosima ("Službeni glasnik SRS", br. 22/80 i 11/88 i "Službeni glasnik RS", br. 22/93, 25/93, 35/94, 46/95 i 29/01).

(4) Ako posle početka primene ovog zakona bude ukinuta prvostepena odluka iz stava 3. ovog člana, dalji postupak sprovede se prema odredbama ovog zakona.

Usvojenje

Član 358.

(1) Na usvojenje zasnovano pre početka primene ovog zakona primenjuju se propisi koji su važili do dana početka primene ovog zakona.

(2) Usvojenje zasnovano po odredbama ovog zakona smatra se potpunim usvojenjem za potrebe drugih zakona.

Brak

Član 359.

(1) Brak zaključen pre 9. maja 1946. godine punovažan je ako je zaključen saglasno propisima koji su bili na snazi u vreme zaključenja braka.

(2) Brak zaključen u vremenu od 6. aprila 1941. godine do 9. maja 1946. godine pred vojnim organima, narodnooslobodilačkim odborima ili narodnim odborima priznaje se punovažnim ako su bili u vreme zaključenja braka ispunjeni uslovi iz čl. 15-19. ovog zakona i ako je uveden u matične knjige ili je traženo to uvođenje do 9. maja 1947. godine.

(3) Brakovi zaključeni posle 9. maja 1946. godine do 5. maja 1955. godine sklopljeni uz učešće matičara ili drugog službenika narodnog odbora, a bez učešća predsednika narodnog odbora, odnosno određenog člana narodnog odbora, priznaju se punovažnim od dana njihovog zaključenja ako su ispunjeni ostali uslovi za punovažnost tih brakova po Osnovnom zakonu o braku ("Službeni list SFRJ", broj 29/64).

(4) Odredba stava 3. ovog člana ne primenjuje se na brakove koji su pravosnažnom sudskom presudom oglašeni za nepostojeće.

Shodna primena zakona kojim se uređuje vanparnični postupak

Član 360.

Na postupak iz člana 11. stav 3. ovog zakona, do uređenja posebnog vanparničnog postupka zakonom - shodno će se primenjivati odredbe zakona kojim je uređen vanparnični postupak za davanje dozvole za zaključenje braka.

Rokovi

Član 361.

Rokovi za podizanje tužbi predviđeni ovim zakonom primenjivaće se na sve slučajeve u kojima rokovi nisu istekli po odredbama ovog zakona.

Prestanak važenja drugih zakona i propisa

Član 362.

(1) Danom početka primene ovog zakona prestaje da važi Zakon o braku i porodičnim odnosima ("Službeni glasnik SRS", br. 22/80 i 11/88 i "Službeni glasnik RS", br. 22/93, 25/93, 35/94, 46/95 i 29/01).

(2) Danom početka primene ovog zakona prestaju da važe podzakonski akti doneti na osnovu zakona iz stava 1. ovog člana.

(3) Danom početka primene ovog zakona prestaju da važe odredbe Glave pete (Lišenje i vraćanje roditeljskog prava) Zakona o vanparničnom postupku ("Službeni glasnik SRS", br. 25/82 i 48/88 i "Službeni glasnik RS", broj 46/95).

Stupanje na snagu i primena ovog zakona

Član 363.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije", a primenjuje se od 1. jula 2005. godine, osim odredaba člana 203. st. 2. i 3. ovog zakona koje se primenjuju od 1. jula 2006. godine.